

STATEN OCH DEMOKRATIN

Kommunistisk grundkurs 4

Kommunistiska Partiet 2007

**Tryckt hos
HS Offset 2009**

Innehålls- förteckning

Inledning/s.5

Kapitel 1/Frågan om staten/s. 9

”All historia är historia om klasskamp” 9

Vägen till klassamhället 10

Ur klassamhället uppstår staten 12

Den moderna staten 15

Välfärdsstatens uppgång och fall 18

Det nyliberala systemskiftet 24

Proletariatets diktatur 26

En helt ny stat 29

Kapitel 2/Frågan om demokratin/s. 33

Kampen för demokratin 35

En begränsad demokrati 43

Demokrati och våld 53

Den socialistiska demokratin 56

En utvidgad demokrati 58

Kan en enpartistat vara demokratisk? 59

Folkmakt i den helige andens stad 63

Partiet och staten 67

Den sovjetiska erfarenheten 70

En socialistisk vision 74

Försvara demokratin! 75

De största demokraterna 83

Lästips/s.85

Inledning

Det grekiska ordet demokrati betyder folkstyre. Eller folkmakt. Det användes av filosofen Aristoteles redan 300 år före vår tideräkning och betydde alls inte demokrati i modern mening.

Med demokrati avsåg visserligen Aristoteles ett statskick där makten tillhörde folket, inte en enväldig kung eller en liten grupp adelsmän. Men i Aristoteles värld tillhörde inte alla människor folket. Slavarna räknades inte dit, det var mera få än folk. Liksom kvinnorna. Därför var den antika demokratin i verkligheten de fria människens diktatur över slavarna och därtill deras makt över de fria kvinnorna.

I sammanhanget kan det vara värt att påpeka att Aristoteles exkluderande folkuppfattning levde kvar länge. I det så demokratiska Schweiz fick kvinnorna rösträtt först på 1970-talet. I kantonen Appenzell-Innerhoden fick de rentav vänta ända till 1990 för att få rösta i lokalvalen. Den schweiziska demokratin uteslöt halva folket.

Liknande exempel finns i vår nutid. Så har tretton delstater i USA avskaffat den allmänna rösträtten. Straffade personer fråntas för alltid rätten att delta i val, de exkluderas för alltid ur demokratin.

I modern tid är demokratin som tanke och politik i allt väsentligt ett resultat av den franska revolutionen 1789. Demokratin föddes genom och i en revolutionär process; föddes i det franska folkets uppror mot absolut kungamakt och aristokratiskt godtycke. Det är därför ingen tillfällighet att Franska akademins ordbok från 1797 definierar ordet ”demokrat” så här: ”En demokrat bekänner sig till revolutionens sak.”

I demokratin barndom sattes likhetstecken mellan demokrati och revolution.

Så gjordes också i 1800-talets England, som efter Cromwells ”halva” revolution på 1600-talet präglades av en slags klasskompromiss mellan borgerlighet och feodal aristokrati, en kompromiss som ännu lever kvar i form av det brittiska parlamentets House of Lords. I detta England skälldes den fackliga rörelsens yttersta vänster som demokrater, ett begrepp som var liktydigt med upprorsmän. Detta är för övrigt bakgrunden till beteckningen socialdemokrater, som myntades redan på Karl Marx tid. Dåtidens socialde-

mokrati representerade den socialistiska teorins förening med den revolutionära arbetarrörelsen (demokraterna).

I 1800-talets England var ”demokrat” ett skällsord och demokrati ett önskat tillstånd. Konservatismens anfader Edmund Burke betecknade demokrati som ”den svinaktiga massans tyranni”. Enligt Burke var egendomsägarna av gud skapade att härska och de egendomslösa av gud befallda att lyda.

Liberalismens anfader John Stuart Mill var inte lika gudfruktig. Men lika hatisk till demokratin. Mill avfärdade demokratin som ”den simpla massans tyranni över individens frihet”.

Visst är det lustigt. Hos Burke och Mill har borgerligheten sina ideologiska rötter, har de som idag skäller kommunister som antidemokrater sina rötter. Men hade vi levt på 1800-talet så hade de skällt oss för demokrater!

Syftet med denna korta exposé är att visa att demokratin är ett föränderligt begrepp. Var tid fyller demokratin med sitt eget innehåll, formar det efter sin tids härskarintresse. Igår skällsord. Idag honnörsbegrepp. Men vad i morgon?

I denna lilla broschyr skall vi diskutera demokratibegreppet inom ramen för den marxistiska statsteorin. Det innebär ett ifrågasättande av den demokratisyn som idag upphöjts till liberal statsreligion. Men det innebär inte ett ifrågasättande av demokratin. Tvärtom. Vi kommunister kallar oss de största demokraterna och i denna broschyr skall vi visa varför vi gör det.

Kapitel 1

FRÅGAN OM STATEN

Demokratien är till sin grundläggande karaktär ett statsskick; ett sätt att organisera statsmakten. Men inte det enda sättet. Det finns många andra sätt att organisera en stat på. Som monarki, envælde, som regel utövad via en kung. Eller plutokrati, rikemansvälde, som i Sverige när bara de med egendom hade rösträtt eller som i dagens USA, där man måste vara ofantligt rik för att göra sig gällande i politiken. Eller teknokrati, expertvälde, som i EU.

Detta för att bara nämna några, ända sedan antiken kända statsformer, i modern tid kompletterats med fascistisk diktatur, det styrelseskick som Kommunistiska Internationalen på sin tid definierade som ”en öppen terroristisk diktatur av finanskapitalets mest reaktionära, mest chauvinistiska och mest imperialistiska element”.

Av detta resonemang följer att det inte går att diskutera frågan om demokratin utan att först diskutera den stat som demokratin bara är en organisationsform för. Vad är en stat? Är den ”vi alla”, som det påstås i samhällskunskapsböckerna, eller har staten några andra karaktäristika? Låt oss se.

”All historia är historia om klasskamp”

Kommunistiska manifestet brukar kallas marxismens förstlingsverk. Textförfattarna Karl Marx och Friedrich Engels hade skrivit många böcker dessförinnan, men det var först nu, inför revolutionsåret 1848, som de var mogna att ge uttryck för en samlad och helgjuten syn på historia och politik.

Den första meningen i detta förstlingsverk första kapitel lyder: ”Historien om alla hittillsvarande samhällen är historien om klasskamp.”

Många år senare korrigerade Friedrich Engels detta påstående.

”Det vill säga, noga talat, den skriftligt bevarade historien”, skrev han i förordet till en tysk nytgivning av manifestet.

Den antropologiska forskningen hade visat att det mänskliga ursamhället inte var uppdelat i klasser och att det därför heller inte präglades av klasskamp, varför Marx och Engels modifierade sin gemensamma uppfattning. Som marxister alltid gör när nya rön kastar nytt ljus över tidigare uppfattningar.

Men likväl. Den skrivna historien är historien om klasskamp och därmed är också statens historia en historia om klasskamp, ty staten hör den skrivna historien till. Hur förhåller sig då staten till klasserna och klasskampen? Står den över klasserna, som en slags medlare? Eller är den en del av klasskampen? Först till klasserna.

Vägen till klassamhället

Klasser kallas stora grupper av människor, vars levnadsförhållanden skiljer sig åt, framförallt genom gruppernas ställning i samhällets sätt att producera nyttigheter av olika slag och på vilket sätt de får del av denna produktionsresultat.

I manifestet räknar Marx och Engels upp några av dessa grupper, kända i historien: fri och slav, patricier och plebej, baron och livegen, mästare och gesäll. För att sedan beskriva klassdelningen i det kapitalistiska samhället i motsatsparet bourgeoisie och proletariat, borgare mot arbetare.

Marx och Engels upptäckte inte samhällets klassdelning, den beskrevs långt före dem av borgerliga historiker. Men de lade till en viktig faktor. De visade att det råder en absolut intressekonflikt mellan klasserna. Det som är bra för den ena klassen i en klassmotsättning är dåligt för den andra och vice versa. Klassintressena är motstridiga, oförenliga; de går inte att lösa inom ramen för ett givet samhällssystem. Marxismen talar om klassmotsättningarnas oförsonlighet.

I sin renodlade form är denna oförsonlighet lätt att se i det samhälle som är vårt. Volvoarbetarens krav på högre lön står i omedelbar motsättning till Volvokapitalisternas krav på högre vinst. Högre lön ger lägre vinst och vice versa. Sak samma med kortare eller längre arbetstid, lägre eller högre arbetstempo eller vad det nu kan vara. Det som är bra för arbetaren är dåligt för kapitalisten.

Den oförsonliga intressekonflikten gäller också på ett större plan. Strejkrätten är arbetarklassens kraftfullaste vapen mot arbetsköparnas diktatur och därför hatad av de senare. Arbetslöshet är uselt för arbetaren, också för den arbetare som lyckas behålla jobbet, då hög arbetslöshet ökar konkurrensen om jobben och därmed pressar priset på varan arbetskraft. Av exakt samma skäl är hög arbetslöshet bra för arbetsköparen.

Exemplen kan mångfaldigas, men förhoppningsvis räcker dessa för att läsaren skall förstå den absoluta, oförsonliga motsättningen mellan huvudklassernas intressen.

All historia är som sagt inte historia om klasskamp. Faktum är att människan under huvuddelen av sin långa historia levt i ett klasslöst, kommunistiskt samhälle, där individerna solidariskt delat på arbete och utkomst.

Klassamhället är alltså inte "naturligt", inte givet av vare sig gud eller människa, utan klassdelningen utgör en historisk kategori, är ett sätt att leva som uppstod i ett sent skede i mänsklighetens hittillsvarande historia.

I det som vanligtvis kallas stenålderssamhället levde människorna under mycket knappa omständigheter. De jagade, fiskade och samlade ätliga växter och frukter. Människan var människa för att hon redan i detta skede lärt sig att utveckla och använda enkla redskap - en stenyxa, ett spjut, en hacka, ett fiskedon, en nål. Men i det stora hela levde urmänniskan på det som naturen tillhandahåller ”i färdigt skick”. Något överskott skapades inte. Hela livet handlade om överlevnad, om att hålla den lilla flocken, stammen, vid liv, vilket gav ett samhälle som jämlikt delade på det lilla som man tillsammans lyckades skrapa ihop.

Detta samhälle krävde ingen hierarkisk maktordning. Man avgjorde gemensamt stammens angelägenheter och löste gemensamt de tvister som uppstod inom kollektivet. Varvid de äldsta och mest erfarna talade med störst auktoritet, oavsett kön. Kanske valde gemenskapen den djärvaste jägaren till anförare i jakt och strid och någon skönande till att hålla kontakt med de andeväsen man trodde på och bävade inför. Men utan att ge dessa utvalda några privilegier i övrigt.

Någon egendom fanns inte och därmed inte heller någon egendomsrätt. Tanken att någon kunde äga jorden eller vattnet var urmänniskan fullständigt främmande, som ännu på 1800-talet för Nordamerikas indianer. Samhället var gemensamt, kommunistiskt. Därför kallar marxismen denna typ av samhälle urkommunistiskt.

Genom årtusendenas lopp utvecklade människan sin produktiva förmåga. Verktygen blev mer avancerade. Man lärde sig utvinna metaller. Man började hålla boskap i fångenskap och tog sig för att odla de växter man tidigare samlat där de växte vilt.

Denna produktiva utveckling krävde nya former för hur produktionen organiserades. Odlingar och tamboskap krävde inte bara ett mer bofast liv, utan också en uppdelning av arbetet, där några, företrädesvis kvinnorna, befriades från deltagande i jakt och fiske. De gavs istället uppdrag att stanna vid boplatsen och sköta sysslorna där. Men utan att detta påverkade samhällets kommunistiska karaktär. Resultatet av det delade arbetet var fortfarande gemensamt och maktfördelningen jämlik.

Efterhand skedde också en mer samhällelig arbetsdelning. Några stammar specialiserade sig på boskapsskötsel, medan andra ägnade sig åt odling. Skickliga smeder gavs i uppdrag att på heltid syssla med smide och de bästa snickarna fick bygga båtarna. Vilket gav underlag för byteshandel.

Arbetsdelningen ökade produktionsförmågan ytterligare och till sist nådde en punkt då människan inte längre levde ur hand i mun. Det gemensam-

ma arbetet, som nu var delat både inom stammen och mellan stammarna, skapade ett överskott.

Denna produktiva revolution i mänsklighetens historia gav en ny situation. Plötsligt blev det lönsamt att ta krigsfångar, vilket hade varit meningslöst tidigare eftersom en fånge inte kunde producera mer än vad han eller hon själv konsumerade, om ens det. Nu kunde fångar sättas i tvångsarbete och sedan de fått mat för dagen och annat livsnödvändigt, så producerade de ett överskott, för andra att lägga beslag på. Vilket genast reste frågan om överskottets fördelning. Skulle det delas lika, såsom knappheten tidigare hade delats lika i det kommunistiska gemenskapssamhället? Eller skulle det delas på något annat sätt?

Vid detta skede i mänsklighetens historia uppstår klasserna. Vissa människor gör sig efterhand till förmer än andra, gör sig till herrar över slavarne och deras arbete, de börjar samla på rikedom för egen del och tar besittning över jord och andras arbetsredskap. Det som tidigare ägdes gemensamt ägs nu privat.

Ur klassamhället uppstår staten

Klassamhällets uppkomst utgör en dramatisk omvälvning. Med den privata egendomen följer behovet av att låta den gå i arv och därmed den ägande mannens behov av kontroll över avkomman. Vilket lägger grunden till det patriarkala förtrycket av kvinnan.

Men framförallt följer behovet av att skydda egendomen och de förhållande som skapar egendom. Slavägarna behövde en apparat för att hålla slavarne i herrans tukt och förmaning och för att slå ner de slavuppror som ständigt blossade upp. Samhället är inte längre enat och gemensamt, kan inte längre hållas ihop i samförstånd och genom sedvänja, utan med klassdelningen blir samhället konfliktfyllt och splittrat och kan bara hållas ihop genom tvång och våld.

Slavägarna behövde också en apparat för att skydda sina allt större territoriella domäner mot angrepp utifrån och för att beivra stöld, ett begrepp som alls inte existerade i gemenskapssamhället. Man kan inte stjäla något som ingen äger. Denna apparat är staten.

Friedrich Engels är den marxist som mest ingående studerat statens historiska rötter. I sin berömda bok *Familjen, privategendomens och statens ursprung* beskriver Engels staten så här:

"Staten är en produkt av samhället på ett bestämt utvecklingsstadium, den utgör bekännelsen att detta samhälle invecklat sig i oförsonliga

*motsättningar, som det inte är i stånd att avskaffa. Men för att dessa motsatser, klasser med motstridiga ekonomiska intressen, inte skall för-
inta sig själva och samhället i fruktlös kamp, är det nödvändigt med en
makt, som skenbart står över samhället, som har att dämpa konflikten
och hålla den inom ordningens gränser. Och denna makt som framgått
ur samhället men som ställer sig över det och mer och mer avlägsnar sig
från det är staten.” (Proletärkultur sid 217.)*

Det viktiga med Engels framställning är för det första att staten är ett historiskt fenomen, staten har inte alltid funnits och det finns inget som säger att den alltid kommer att finnas, och för det andra att den är ett resultat av klasserna och klasskampen, av oförenliga klassintressen.

Observera att marxismen inte har någon moralistisk inställning till vare sig klassdelningen eller staten. Att de är historiska fenomen betyder, precis som Engels påpekar, att de uppstår på ett bestämt stadium i det mänskliga samhällets utveckling och att de svarar mot detta stadiums behov. En fortsatt utveckling av samhällets produktiva förmåga krävde samling av det överskott som skapades, att användas till investeringar i nya produktionsresurser, ett behov som det tidigare gemenskapssamhället inte var förmöget att uppfylla. Det kommunistiska gemenskapssamhället hade solidariskt delat på och levt upp överskottet.

Klassamhället representerar därför ett nödvändigt och faktiskt progressivt steg i samhällsutvecklingen, som möjliggjorde en fortsatt och mycket snabbare utveckling av samhällets produktionsförmåga. Av samma skäl var feodalsamhället progressivt i förhållande till slavsamhället och kapitalismen progressivt i förhållande till feodalsamhället. En samhällsformation blir reaktionär, tillbakahållande, när den utgör ett hinder för fortsatt utveckling, vilket är fallet med dagens kapitalism.

Engels pekar på ytterligare två saker som utmärker staten:

★ Med statens uppkomst börjar människor indelas territoriellt, först i länder, som kunde vara små (som i de antika stadsstaterna), och senare i nationer. Tidigare var det släktskap som både förenade och delade människor, en samhällsorganisation som ännu lever kvar i delar av världen i form av klanväsende.

★ Med staten följer också inrättandet av en offentlig våldsmakt. I det klass- och statslösa samhället sköttes såväl försvar som krig av det beväpnade folket, varje man var också en krigare. Men en sådan ordning var omöjlig i slavsamhället. Naturligtvis fick inte slavarne bära vapen, annat än när de skulle slå ihjäl varandra för att roa slavägarna. Det blev också för dyrt för

den enskilde slavägaren att slå ner slavuppror på egen hand och givetvis för dyrt att föra större erövringskrig. Därför upprättades en särskild våldsapparat, underordnad staten och betalad av den. Så födde klassamhället militärapparaten och polisen, men också domstolarna, fängelserna, skatteindrivarna och statsbyråkraterna, ting som människorna i det klasslösa samhället inte kände till och inte ens kunde föreställa sig den vildaste fantasin.

Staten är alltså en apparat som ställer sig över samhället och som successivt avlägsnar sig från det, som något särskilt. Men den står inte fri från samhället. Statens uppgift är att kontrollera klassmotsättningarna, varvid den som regel och i alla samhällen står i den härskande klassens tjänst. Slavägarstatens grundläggande uppgift var att slå ner slavuppror och att i övrigt skydda slavägarnas intressen. Feodalstaten hade att hålla de livegna bönderna i herrarnas tukt och förmaning och att i övrigt vaka över den feodala aristokratis privilegier. Den borgerliga statens grundläggande uppgift är att hålla arbetarklassen i schack och att i övrigt säkra de förhållanden som möjliggör kapitalistisk profit.

Detta gäller som sagt i allmänhet. Under korta perioder av särskilt hård klasskamp, då motstridiga klassintressen väger nästan jämnt, kan staten inta en mer självständig ställning, som en slags medlare mellan de stridande klasserna. Engels nämner den absoluta monarkin under 1600- och 1700-talen som ett exempel på en sådan stat. Vi skall inte gå närmare in på detta och andra undantag, men för fortsättningen är det viktigt att notera att staten inte enbart och mekaniskt är ett redskap för den härskande klassens intressen. Staten påverkas av klasskampen och utgör periodvis en arena för den. Mer om detta senare.

Att staten avlägsnar sig från samhället framgår tydligast i två avseenden. Vi har redan nämnt ett av dem. Med statens uppkomst ersätts den allmänna folkbeväpning av en särskild, professionell våldsmakt, av en yrkesarmé eller i vart fall av en armé ledd av en kår av yrkesofficerare. I klassamhället behövs en våldsmakt skiljd från samhället, ty våldsmakten skall kunna användas mot samhället självt, inte bara mot yttre fiender.

Med statens uppkomst avlägsnas också samhällsförvaltningen från samhället, som en uppgift för en särskild kår av ämbetsmän. Det som tidigare sköttes gemensamt sköts nu av tjänstemän och byråkrater, som ges särskilda privilegier och som görs och gör sig till en makt stående över samhället, med rätt att regera över det. Samhället delas i styrande och styrda.

Dessa två fenomen – en statlig våldsmakt och en särskiljd kår av ämbetsmän – är typiska för alla i historien kända stater, varvid det redan här skall

påpekas att den socialistiska staten, för att vara socialistisk, redan från början och mycket målmedvetet måste sträva efter att återföra både våldsmakt och förvaltning till samhället.

I sammanhanget bör ett påpekande göras. Staten är till sin grundläggande karaktär ett organ för klassförtryck, är en särskild apparat för den ena klassens undertryckande av den andra. Men som Engels påpekar är staten också och samtidigt ett nödvändigt företeelse i det klassamhälle som utan tvång skulle landa i laglöshet och anarki. Marxismen är anti-statlig i den meningen att den ser staten som en del av klassamhället och därmed som en institution utan värde och utan berättigande i ett samhälle utan klasser. Men den är inte anti-statlig per princip, som anarkismen. I klassamhället behöver också de undertryckta klasserna någon form av rättsordning, till skydd mot godtycke och övervåld från överklassen, en rättsordning som bara kan upprätthållas genom staten och som i klasskamp kan påverkas genom staten.

Vi kommunister kan därför tala om att försvara rättsstaten, vilket alls inte står i motsättning till vår uppfattning om statens grundläggande karaktär. Nyckeln ligger i att alla företeelser måste betraktas utifrån helheten i deras framträdanden, varvid också arbetarklassen har intresse av lag och ordning och av ett juridiskt system som behandlar alla lika.

Den moderna staten

Som sades redan i inledningen kan en stat anta många former, den kan vara monarkistisk eller republikansk, fascistisk eller demokratisk. Men oavsett formen har varje stat ett klassinnehåll. Slavägarstaten var en slavägarstat, oavsett om dess form var republik eller kejsardöme, som i det antika Rom. Slavägarstatens huvuduppgift var att säkra slavägarsystemets fortbestånd, var att upprätthålla slavägarnas diktatur över slaverna. Den borgerliga staten är en borgerlig stat, oavsett om den är fascistisk eller demokratisk. Dess huvuduppgift är att säkra de borgerliga egendomsförhållandena och det rättsliga system som gör det möjligt för kapitalägarna att exploatera arbetskraft, är att upprätthålla det som i dagligt tal kallas ”marknadens diktatur”.

Av detta följer att det gängse motsatsparet demokrati/diktatur är irrelevant vad gäller statens grundläggande karaktär. Alla stater, också den mest demokratiska, representerar en klassdiktatur, representerar den ena klassens makt över den andra. Med det öppna våldet som yttersta argument.

Men givetvis kan en företeelse inte enbart analyseras utifrån dess grundläggande karaktär, ett så förenklat betraktelsesätt ger ingen förståelse för helheten i dess framträdande. Vilket inte minst gäller en företeelse som sta-

ten. Ett aktuellt exempel. I dagens Sverige försvarar vi kommunister den sk välfärdsstaten, vi försvarar rentav "den starka staten" mot den avregleringspolitik som har sin motor i Svenskt Näringsliv. Medan moderaterna och allehanda nyliberaler förfasar sig över påstått statligt förmynderi över individ och civilt samhälle. Det är till synes ombytta roller. Högern attackerar sin egen stat. Medan vi kommunister försvarar den. Hur kan detta komma sig?

Faktum är att Karl Marx redan på sin tid stötte på en liknande och lika skriande motsättning. Det handlade om Frankrike. Tre år efter revolutionen 1848, då den franska arbetarklassen för första gången framträdde som en självständig kraft på klasskampens arena, genomförde president Luis Bonaparte en statskupp. Som året därpå ledde till den andra republikens upplösning och kejsardömets återupprättande. Luis Bonaparte blev Napoleon III, en enväldig kejsare som egenmäktigt dominerade hela samhället och som utövade ett systematiskt förtryck av såväl arbetarklassens som borgarklassens politiska representanter.

Det gav intryck av en statsmakt stående över klasserna, av en statsmakt som mer fungerade som en skiljedomare över klasskampen än som ett verktyg för den.

Karl Marx analyserade denna lite märkliga situation i sin bok Luis Bonapartes artonde Brumaire, där titeln anknyter till att statskuppen ägde rum den artonde dagen i den franska revolutionskalenderns andra månad.

Marx förnekar inte den bonapartistiska diktaturens relativa självständighet, ty den var ett faktum. Men han visar att denna självständighet var ett uttryck för den härskande borgarklassens behov i en tid då klasskampen kastat in det franska samhället i en djup och till synes olöslig politisk kris. Napoleon III lät utropa sig till kejsare. Men han representerade inte den feodala aristokratins återkomst till statsrodret, utan han var en borgerlig kejsare. Marx skriver:

"Den utomparlamentariska massan av bourgeoisien uppmanade Bonaparte att undertrycka och förinta dess talande och skrivande del, dess politiker och dess skribenter, så att de nu förtroendefullt skulle kunna sköta sina privata affärer under skyddet av en stark och oinskränkt regering."

För borgarklassen som helhet var affärerna det väsentliga. Om staten bara förmådde garantera affärerna och därmed profiterna, så var kapitalisterna och bankirerna beredda att överlämna den direkta kontrollen över statsmakten till en despot. De var till och med beredda att offra sina egna politiska re-

presentanter för att uppnå detta överordnade mål, som senare den tyska storfinansen under Hitler. Allt för affärerna!

Den borgerliga staten är mer komplex än tidigare stater, den är inte framförallt en våldsapparat, även om våldsapparaten är dess fundament.

I detta ligger en viktig skillnad i det borgerliga klassherraväldets former i förhållande till tidigare klassherravälden. Slavägare och feodalherrar behövde en våldsapparat för att tvinga sina underlydande att arbeta åt sig, inte bara i samband med de talrika slav- och bondeupproren, utan mer permanent. Slaven arbetade inte utan piska, hade inte egenintresse av att arbeta, vilket gjorde våldet till utsugningens förutsättning.

Under kapitalismen är situationen en annan. Kapitalismen behöver inget våld för att utvinna mervärde, åtminstone inget direkt våld. Allt som behövs är en grundläggande rättslig ram, som skyddar privategendomen och de fria utbytet av varor. För under kapitalismen är arbetskraften själv en vara och så länge varan arbetskraft går att köpa kan kapitalägarna utvinna mervärde.

Det finns som alltid undantag som bekräftar regeln. Som i Ådalen 1931, då kapitalisterna kallade in militär för att skydda sina strejkbrytare mot protesterande arbetare. Med fem mördade arbetare som följd. Men händelser som denna är ovanliga. Det öppna våldet är förbehållet speciella situationer, då hela systemet hotas. Som i Chile 1973.

Detta är det finurliga med kapitalismen, sett ur den härskande klassens synpunkt. Slaven undvek arbete så gott han kunde, liksom den livegne bonden när han tvingades till arbete på godsägarens jord. Systemen gav inte arbetskraften någon egen drivkraft att arbeta, förutom det yttre tvånget.

Under kapitalismen görs arbetaren till sin egen slavdrivare. Genom tvånget att sälja sin arbetskraft för att överleva, som i kapitalismens barndom, alternativt för att skapa en hygglig tillvaro för sig och de sina, som i dagens Sverige.

Den borgerliga staten har ytterst att skydda de borgerliga egendoms- och produktionsförhållandena mot revolutionära hot. Därför håller sig den borgerliga staten med nödvändiga våldsfunktioner, som alla andra stater – med militär och polis och fängelser. Våldsapparaten är också den borgerliga statens fundament.

Men den borgerliga statens huvudsakliga och mer dagliga funktion är att upprätthålla den rättsliga ramen för den kapitalistiska utsugningen, är att garantera affärerna. Vilket inkluderar att staten har ett ansvar för att upprätthålla den härskande klassens ideologi. Den skall vaka över tänkandet.

Detta ger den borgerliga staten en speciell karaktär. Så länge staten garan-

terar affärerna behöver borgarklassen inte ha någon direkt kontroll över staten; den kan överlämna ledningen av staten till ett särskilt skikt av politiker, ämbetsmän och byråkrater, som inte nödvändigtvis behöver komma ur dess egna led och som i viss mån kan agera självständigt i skötseln av statens affärer; borgarklassen kan till och med acceptera allmän rösträtt, att innefatta också de undertryckta klasserna i det formella styrelseskicket, något som var otänkbart i de tidigare klassamhällena.

Men där går gränsen. Den acceptabla självständigheten omfattar inte borgarklassens grundläggande intressen, detta med att i lugn och ro få möjlighet att sköta affärerna.

Den borgerliga statens relativa självständighet är inte ett uttryck för någon slags borgerlig välvilja eller för att staten börjat sväva ovanför klasserna. Den relativa självständigheten är istället en funktion av kapitalismens behov. Det enskilda kapitalintresset ser bara till sig självt och sitt eget intresse. Men det enskilda intresset står allt som oftast i motsättning till samhällsintresset och därmed också till kapitalismens helhetsintresse. Därför behöver kapitalismen en makt som står över det enskilda intresset, som garanterar möjligheterna att föröka kapitalet, som garanterar profiterna. Men inte den enskilda profiten, utan profitmöjligheterna i samhället som helhet.

Detta ger den borgerliga staten dess speciella karaktär.

Välfärdsstatens uppgång och fall

I dagens Sverige kan synen på staten framstå som väldigt paradoxal. Högern och Svenskt Näringsliv klagar högljutt över skatteutplundring och statlig övermakt. Kapitalisternas representanter vill minska statens makt. Till förmån för det man kallar ”de civila samhället” och inte minst till förmån för den sk marknaden. Högern framträder som fiende till den stat vi påstår är deras.

På andra kanten kämpar vi kommunister mot avregleringspolitik och utförsäljning av statlig och kommunal egendom. Vi som i allt kämpar för arbetarklassens intressen försvarar den sk välfärdsstaten i det kapitalistiska samhället. Trots att vi hävdar att alla stater i grunden är ett redskap för den härskande klassen makt i samhället.

Paradoxen är dock bara skenbar.

Som framgått tidigare kan staten under korta perioder inta en mer självständig ställning, framförallt under perioder då olika klassintressen är jämnstarka. Under sådan perioder kan staten inta en mer medlande roll. Som den minnesgode kommer ihåg nämner Friedrich Engels den absoluta mo-

narkin som ett exempel på en sådan självständighet. Under 1600- och 1700-talen utmanades den feodala aristokratin av en allt mäktigare och allt mer självmedveten borgarklass, varvid den absoluta monarkin var det feodala samhällets sista försök att rädda sig från undergång. Genom en statsmakt som inte var direkt knuten till aristokratin, men som var fortsatt feodal. Det lyckades som bekant inte i längden. Ludvig XVI fick placera sitt vackra huvud i giljotinen. Den franska revolutionen och de krig som följde i dess spår gjorde slut på den feodala aristokratins sista försök att behålla sin privilegierade ställning.

Att den franska revolutionen resulterade i att Ludvig XVI:s bror placerades på Frankrikes återupprättade tron förändrar inte detta omdöme. Ludvig XVIII var en borgerlig kung, representerade en borgerlig stat, såsom vår egen relik till kung.

Som synes är det revolutionen som förändrar statens klasskaraktär. Men klasskampen påverkar staten och förs till delar inom staten, vilket den absoluta monarkin är ett exempel på.

Också den sk välfärdsstaten har den hotande revolutionen som ackompanjering. Vilket Sverige är ett tydligt exempel på.

”Ett samhälle kan inte låta tio personer bo i en etta när revolutionerna rasar runt om i Europa”, skrev socialdemokraten Ernst Wigforss 1918. Det var inte bara året efter revolutionen i Ryssland utan också året efter det att Sverige skakats av klasstrider som var på vippen att utlösa en revolution också här.

Det är i denna situation som den sk välfärdsstaten ser dagen ljus. När det borgerliga klassherraväldet hotas dubbelt, av internationell revolution och nationell klasskamp, så ser sig den härskande borgarklassen nödsakad till eftergifter. För att i lugn och ro kunna sköta sina privata affärer.

Åter en liten utvikning.

En ungersk filosof lanserade i början på 1990-talet begreppet ”det korta århundradet”, ett begrepp som snabbt övertogs av den mer namnkunnige brittiske historikern Eric Hobsbawm. Det korta århundradet sträcker sig från 1914, då första världskriget avslöjade kapitalismens barbari i all dess vedervärdighet, vilket snart nog ledde till revolution i Ryssland och revolutionär kamp i hela världen, till 1990, då den kapitalistiska kontrarevolutionen bröt igenom med full kraft, inte bara i den del av världen som ännu 1989 stod utanför det kapitalistiska världssystemet, utan i världen som helhet.

I sin allra första artikel om det korta århundradet, publicerad 1990 i tidskriften *Marxism Today*, gör Eric Hobsbawm ett påpekande som i all enkel-

het sammanfattar det korta århundradets kärna.”Vad än Stalin gjorde med ryssarna så var han bra för vanligt folk i väst”, konstaterar Hobsbawm. ”Stalin lyckades injaga så mycket fruktan i västvärldens kapitalister att de av rädsla för världsrevolutionen gjorde stora eftergifter för arbetarklassen.”

Detta påpekande ger välfärdsstatens sammanhang i ett nötskal. Den representerar en kapitalistisk eftergiftspolitik.

Eftergifterna inkluderar att borgarklassen avträder den omedelbara politiska makten i staten till förmån för en folkvald regering. Som snart nog blir socialdemokratisk. Denna eftergift sker till delar motvilligt, men ändå utan större vända, då statens grundläggande klasskaraktär fortsatt är garanterad via officers- och ämbetsmannakår och via det rättsliga system som garanterar de borgerliga egendomsförhållandena. Samt givetvis i vetskap om att det socialdemokratiska partiet inte längre utgör något hot mot det kapitalistiska systemet som sådant.

I Sverige gav den mångårige socialdemokratiska statsministern Per Albin Hansson namn åt denna politik. I ett berömt tal från 1928 lanserade han begreppet folkhemmet, som beskrev en kapitalism med mänskligt ansikte, ett begrepp som därefter låg till grund för socialdemokratisk politik i ett drygt halvsekel. Men välfärdsstaten är inte någon svensk företeelse, utan den framträder i olika former och i varierande grad i så gott som alla kapitalistiska länder, också i USA, där den djupa depressionen på 1930-talet banade väg för Franklin D Roosevelt och hans New Deal.

Välfärdsstaten inkluderar dels eftergifter i förhållande till arbetarklassens mer harmlösa reformkrav, mer långtgående i länder med en stark arbetarrörelse; dels reglering av en kapitalism som obönhörligt kastar in sig själv i djupa kriser, om den inte sätts under statligt förmynderi.

Kom ihåg sammanhanget. Kapitalismen balanserar på randen till den socialistiska avgrunden eller upplever sig i alla fall som balanserande på denna rand. I en sådan situation duger inte nyliberalismens tal om ”den underbara krisen”, om krisen som kapitalismens självläkande kraft. Om krisen kastar kapitalismen i det socialistiska fördärvet, för att arbetarklassen inte längre vill leva på det kapitalistiska viset, så är krisen sannerligen inte självläkande. Därav den reglerade kapitalismen.

Det skall påpekas att de fascistiska diktaturer som utvecklades parallellt med den demokratiska välfärdsstaten, med Tyskland och Italien som mest välkända exempel, har samma kapitalistiska dilemma som utgångspunkt. Också Hitler och Mussolini reglerade kapitalismen av rädsla för socialistisk revolution, till delar mer långtgående än i de demokratiska välfärdsstaterna.

Liberalismens tro på kapitalismens självläkande krafter låstes in i källaren under det korta århundradet, i Sverige och USA såväl som i Tyskland och Italien. Istället talades det om folkhushållning och rentav om planekonomi.

I detta begränsade avseende representerar alltså fascismen bara ett annat kapitalistisk vägval vad gäller sättet att styra staten, inte en väsenskiöld stat. Detta konstaterande gör självklart inte fascismen mindre vedervärdig, men det sätter in den fascistiska diktaturen i dess historiska sammanhang. Såväl fascism som välfärdsstat är sätt att styra den borgerliga staten i en situation då kapitalismen hotas av socialistisk revolution.

Alltnog. I Sverige innebar den kapitalistiska eftergiftspolitikerna att arbetarklassen kunde flytta fram sina positioner. Det började redan 1918, då överklassen motvilligt tvingades ge efter för kraven på allmän rösträtt och åtta timmars normalarbetsdag. Mer om detta senare.

Under det 1920-tal som en champagneberusad överklass brukar beteckna som "det glada" hände inte så mycket, men med kraschen på Wall Street 1929 och med den världsvida depression som följde i kraschens spår, så kunde den klassmedvetna överklassen inte längre betrakta verkligheten genom champagnerusets rosabubblande skimmer. Särskilt inte som det socialistiska Sovjetunionen mitt under den kapitalistiska världsdepressionen rapporterade enorma framgångar i det ekonomiska uppbygget. All världens kapitalister var tvungna att göra sina vägval. De amerikanska kapitalisterna valde att satsa på Franklin Roosevelt och New Deal, de tyska satsade på Adolf Hitler och de svenska på Per Albin Hansson.

Som alla säkert förstår är detta en mycket förenklad historieskrivning. I det tidiga 1930-talets Sverige röstade överklassen närmast mangrant på högern, precis som idag. Den grovhuggne rbetarledaren Per Albin Hansson var inte en man i överklassens smak och socialdemokraterna inte överklassens parti. Men de partipolitiska sympatierna spelade en marginell roll i det vägval som var nödvändigt. Det gällde att rädda kapitalismen. Varvid samarbete med socialdemokraterna var den enda, eller i vart fall bästa, möjligheten. Om socialdemokraterna garanterade arbetsfred och socialt lugn, så var kapitalisterna beredda att bjuda på reformer, givetvis så få och så obetydliga som möjligt, kapitalister bjuder aldrig på något i onödan, men ändå på något. Klasskamp ersattes av klassarbete.

Det var inte ett samarbete utan friktioner och inte ett samarbete som ensidigt styrdes av kapitalet. Periodvis ackompanjerades samarbetet av bitter strid, som under ATP-striden på 1950-talet, en klasstrid som vanns av arbetarrörelsen och som inte bara gav Sveriges arbetare pensioner värda namnet

utan som också genererade ett offentligt kapital, samlat i pensionsfonderna, som kunde användas, och som också användes, till angelägna sociala projekt. Så var ATP-reformen själva förutsättningen för det bostadspolitiska program som med början på 1960-talet avskaffade den bostadsnöd som Ernst Wigforss talade med fasa om redan 1918.

Samarbetskonstellationen var heller inte obetydlig för de vägval som den svenska kapitalismen gjorde, som i början på 1960-talet, då arbetskraftsbrist hotade att kväva storföretagens expansion. Det fanns två möjligheter att lösa denna bristsituation, att importera arbetskraft eller att ta tillvara den arbetskraftsreserv som de hemarbetande kvinnorna utgjorde.

Kapitalisterna föredrog arbetskraftsimport, som inte medförde några större kringkostnader och som kunde användas för att splittra arbetarkollektiv utifrån nationell tillhörighet. Under framförallt 1960-talet importerade därför storföretagen stora kvantiteter arbetare från framförallt Finland och Jugoslavien.

Socialdemokraterna sanktionerade arbetskraftsimporten. Men pressade av en begynnande kvinnorörelse, som växte inte minst inom de egna leden, så tvingades sossarna också satsa på kvinnorna, en satsning som krävde att samhället övertog ansvaret för delar av det obetalda kvinnoarbete som dittills utförts i hemmen. Vet att begreppet ”dagis” inte existerade i början av 1960-talet. För att det knappt fanns några daghem. Den offentliga barn- och äldreomsorg som idag gör det möjligt för svenska kvinnor att arbeta också när barnen är små och föräldrarna skröpliga är av sent datum och den är inte typisk för alla kapitalistiska länder. I till exempel Tyskland, som helt gick på importlinjen, så är det därför fortfarande norm att kvinnor stannar hemma med barnen, vilket ger en kvinnoysselsättning långt lägre än den i Sverige.

Syftet med denna ytterst knapphändiga exposé är att visa att klassarbetet ger välfärdsstaten en relativ självständighet i förhållande till den härskande kapitalistklassen. Staten är fortfarande borgerlig, dess grundläggande uppgift är fortsatt att säkra de kapitalistiska egendoms- och produktionsförhållandena, men inom denna ram tillåts en politik som begränsar kapitalets makt och som gör det möjligt för arbetarklassen att flytta fram sina positioner, framförallt i socialt hänseende.

Under välfärdsstatens glansdagar, som i Sverige sträcker sig från början av 1950-talet till början av 1980-talet, ger denna relativa självständighet en kraftfull expansion av en offentlig välfärdssektor, undandragen kapitalets omedelbara makt, den ger regleringar av kreditgivning och valutaflöden den ger statliga ingrepp i ekonomin, om och när kapitalet inte vill eller förmår

värna samhällsintresset, och den ger en skatte- och fördelningspolitik som successivt minskar inkomstklyftorna. I Sverige minskade inkomstklyftorna från 1950 till 1980, då gapet var som minst. 1980 tjänade en börsbolagsdirektör 9 gånger mer än en genomsnittlig industriarbetare, enligt siffror som LO tagit fram. 1950 tjänade direktören 27 gånger mer. För att i början av 2000-talet tjäna 37 gånger mer.

Klassarbetet var inte friktionsfritt, men socialdemokratin höll det inom ramarna för det kapitalistiskt acceptabla. Förutom när de genom förslaget om löntagarfonder ifrågasatte den kapitalistiska egendomsrätten. Då bröt helvetet löst, trots att det förslag som slutligen lades var så menlöst att det alls inte hotade kapitalets makt. Men att överhuvudtaget andas tvivel över ägandets allmakt är kapitalistiskt oacceptabelt.

Det är en ödets ironi att kapitalismen sällan mått så bra som under denna period. Det beror delvis på att socialdemokratin mycket medvetet och konsekvent värnade storföretagens och inte minst exportföretagens intressen, så konsekvent att marxister under denna period talade om en statsmonopolistisk kapitalism. Men det beror också på att välfärdstaten räddade kapitalismen från dess egen, inneboende destruktivitet. Må vara att vinster och aktieutdelningar inte nådde dagens skyhöga nivåer. Men en jämnare inkomstfördelning gav ökad köpkraft och därmed underlag för ökad produktion. Samtidigt innebar statliga regleringar och statliga ingrepp i ekonomin att det enskilda profitintresset inte tilläts härja fritt, vilket gav en mindre spekulativ och harmonisk ekonomisk utveckling.

Detta fenomen är inte bara svenskt. Från andra världskrigets slut till början av 1970-talet var alla kapitalistiska ekonomier och hela den kapitalistiska världsekonomin i varierande grad reglerade. Nyliberalismens marknadsfundamentalism var fortsatt inlåst i källaren. Trendbrottet kom i slutet på 1979, då Margaret Thatcher som nybliven premiärminister i Storbritannien släppte ut det nyliberala vidundret, snart nog följd av Ronald Reagan i USA och därefter i expressfart av nästan alla nationalekonomer och finansministrar i hela den kapitalistiska världen, inklusive vår egen Kjell-Olof Feldt. I ett huj återerövrade nyliberalismen den kapitalism som sedan 1930-talet var prisgiven åt statlig regleringspolitik, vilket representerar början till slutet för välfärdsstaten. Ty nyliberalism och välfärdsstat är oförenliga storheter.

Det nyliberala systemskiftet

Välfärdsstatens förutsättning var rädslan för socialistisk revolution, en rädsla som bestod så länge kapitalismen utmanades av ett alternativt ekonomiskt

system. Också den sk realsocialismen i 1960- och 1970-talens Östeuropa höll rädslan vid liv, trots att den var degenererad, för vad gäller ekonomisk struktur så representerade också realsocialismen ett alternativ.

Den nyliberala systemskiftets förutsättning är den rakt motsatta. Det bryter igenom när de förutseende representanterna för kapitalismen inser att realsocialismen inte längre utgör ett hot, vilket blev uppenbart i slutet på 1970-talet, då den ekonomiska utvecklingen i Sovjetunionen helt avstannade. Det tog ytterligare drygt tio år innan Sovjetunionen faktisk föll samman, en process som påskyndades av den kapprustning i rymden som Ronald Reagan initierade. Men rädslan försvann långt tidigare, vilket gav nyliberalismen luft under vingarna.

Den finns ytterligare en förutsättning för nyliberalismens återfödelse. I början av 1970-talet bröt Bretton Woods-systemet samman. Detta internationella regleringssystem, med nyliberalismens huvudfiende John Maynard Keynes som en av sina arkitekter, hade gett struktur åt världskapitalismen alltsedan 1945. Men 1971 sade USA upp avtalet, oförmöget att längre garantera dollarvärdet i guld, en förbindelse som var grundbulven i systemets ambition att upprätthålla stabila valutor. Samtidigt gick världskapitalismen in i en djup recession, delvis framkallad av oljekrisen 1974, vilket skapade ett stort överskottskapital och behov av nya marknader.

För Sveriges del är det därvid inte konstigt att kapitalisterna efterhand började kasta lystna blickar på offentlig sektor, en gigantisk produktionssektor vid sidan av den renodlat kapitalistiska. Varför gå över ån efter vatten? I Sverige fanns en ny marknad för profit i offentlig sektor, om den bara öppnades upp för privat kapital. Inte undra på att nyliberalismen snabbt vann gehör i Sveriges kapitalistiska kretsar.

För att göra en lång historia kort så nådde välfärdsstaten vägs ände på 1980-talet. Närmast över en natt bytte alla nationalekonomerna kostym, de som dittills inte haft några gudar förutom Keynes dök nästan mangrant upp som nyliberaler. Politikerna följde efter, pressade därtill av kapitalisterna, som i början på 1990-talet sade upp klassarbetet för att istället driva aggressiva kampanjer för det kapitalistiska egenintresset. Anslutningen till EU var den logiska följderna av denna kovändning. Dagens EU är den europeiska kapitalismens viktigaste verktyg för att genomdriva den nyliberala politik som finns inskriven i EU:s grundfördrag, något som svenska kapitalister och politiker inte varit sena att utnyttja.

Någon läsare kanske undrar vad denna långa men ändå ytterst schematiska historieskrivning har med den marxistiska statsteorin att göra. Svaret är

att den ger perspektiv på den statsdebatt som idag pågår och på det paradoxala i att högern till synes attackerar den stat som vi kommunister påstår är deras och vi kommunister försvarar delar av den stat som vi definierar som ett uttryck för borgarnas klassdiktatur.

Sakförhållandet är enkelt. Högern attackerar inte staten som ett verktyg för borgarklassens makt i samhället, den attackerar inte den borgerliga statens fundament – inte våldsapparaten, inte ämbetsmannaväldet och självklart inte den rättsliga grund som garanterar profiten – utan målet för högerens attack är välfärdsstatens tillägg, är de reformer som arbetarklassen tillkämpat sig och de begränsningar som regleringspolitiken pådyvlat den marknad som kallas fri för att den vill frigöra sig från alla begränsningar, inklusive den begränsning som en offentlig välfärdssektor utgör.

Högerens slutmål är måhända inte den sk nattväktarstaten, den stat som är avskalad alla andra uppgifter än att med våld och tvång upprätthålla lag och ordning. Men högern strävar i den riktningen.

Vi kommunister har rakt motsatt utgångspunkt. Vi försvarar välfärdsstatens tillägg. För att en solidariskt finansierad välfärd och offentliga socialförsäkringssystem är bra för arbetarklassen. För att offentlig sektor utgör garanten för den lika rätt som på marknaden ger den rike företräde. För att regleringar av arbetstid, anställningsskydd och arbetarskydd rider spärr mot kapitalistiskt godtycke. För att samhället måste skydda sig mot kapitalistisk exploatering av miljö och människa, vilket bara kan göras via staten. För att statliga företag kan användas för att begränsa kapitalismens allmakt.

Staten är till sin grundläggande karaktär ett organ för klassförtryck. Staten i dagens Sverige är borgerlig, har till sin grundläggande uppgift att upprätthålla borgarklassens makt över arbetarklassen. Men staten påverkas av klasskampen och är i sig själv en arena för klasskampen. Detta faktum förändrar inte statens klasskaraktär, men det kallar på politisk kamp, ty den arbetarklass som inte utnyttjar alla de arenor som står till buds avväpnar sig själv.

Därav vårt försvar av välfärdsstatens tillägg.

Som avslutning på detta avsnitt skall noteras att den reformistiska vägen till socialismen, som en gång hade välfärdsstaten som sin påstådda triumf, har visat sig oframkomlig. Man behöver inte betvivla den reformistiska socialismens ärliga vilja, en politiker som Ernst Wigfors trodde verkligen på de små, små stegen väg till socialism och för honom var välfärdsstaten därvid bara ett steg på vägen. Han ville längre än så, ville verkligen ersätta kapitalismen med ett socialistiskt folkhushållningssystem.

Man kan undra vad Wigforss skulle sagt idag, då hans efterträdare river den välfärdsstat som han såg som plattformen till något större och bättre. Skulle han omprövat sin reformistiska strategi? Svaret tog han med sig i graven, men varje ärlig socialist måste konstatera att som socialistiskt projekt var välfärdsstaten en arkitektoniskt fuskverk. Välfärdsstaten byggdes på klassarbetets lösa sand, på tron att kapitalisterna frivilligt och i samarbete skulle överge position efter position. Det var från början en naiv tro och det är idag en tro som massakrerats av historien. När kapitalisterna inte längre fruktar en socialistisk revolution, så tar de tillbaka allt som gavs.

Man skall inte ge upp de positiva inslagen i det som välfärdsstaten gav, de är värda att försvara. Men det kan inte försvaras i samarbete med kapitalister som inte vill samarbeta, utan bara i kamp mot dem. Det är klasskamp som gäller. Som arbetarstrategi har klassarbetet förlorat på knockout.

Proletariatets diktatur

Inget marxistiskt begrepp skrämmer borgarna till sådan byxångest som begreppet proletariatets diktatur. Liberalerna tuggar fradga bara de tänker på det och vänsterpartisterna flyr undan som strykrädda hundar. Ve och fasa så förfärligt! Naturligtvis är vi inte för någon diktatur, vi är bara för ett puttenuttigt klasslöst samhälle.

Både de fradgatuggande liberalerna och de fegt flyende vänsterpartisterna är djupt ohederliga. Det vet att begreppet proletariatets diktatur är en del av den marxistiska statsteorin, som hävdar att alla stater representerar en klassdiktatur, också den mest demokratiska, men de rycker ut begreppet ur dess givna sammanhang för att hycklande förfasa sig över det enskilda ordet diktatur.

Sådant hyckleri är oss kommunister främmande. Vi är de största demokraterna, vi kämpar för största möjliga makt åt folkmajoriteten, och just därför håller vi fast vid begreppet proletariatets diktatur. För att största möjliga makt åt folkmajoriteten kräver att borgarklassens samhällsherravälde sopas undan och ersätts av arbetarklassens; kräver att pengarnas diktatur sopas undan.

Karl Marx hävdade själv att just begreppet proletariatets diktatur utgör något av essensen i hans teori.

”Vad nu mig själv anbelangar, så tillkommer mig icke förtjänsten att ha upptäckt vare sig klassernas förekomst i det moderna samhället eller deras kamp sinsemellan”, skrev han 1852 i ett brev till vännen Weydemeyer, ett erkännande som alls inte handlar om falsk blygsamhet. Klasserna och

klasskampen beskrevs långt före Marx av borgerliga historiker.

Marx förtjänst, enligt honom själv, utgörs istället av detta:

”Det nya jag gjorde bestod i att påvisa: 1) att klassernas existens endast är förknippade med bestämda, historiska utvecklingsfaser av produktionen; 2) att klasskampen oundvikligen leder till proletarietets diktatur; 3) att denna diktatur själv endast bildar övergången till upphävandet av alla klasser och till ett klasslöst samhälle.”

Av det som hittills sagts i denna text är den andra punkten lätt att förstå. Om nu varje klassamhälle representerar den ena klassens herravälde över den andra – slavägarnas herravälde över slavarerna, den feodala aristokratins herravälde över de livegna bönderna, borgarnas herravälde över arbetarna – så kommer givetvis det klassamhälle som avlöser det nuvarande också att representera ett klassherravälde, arbetarklassens herravälde över den besegrade borgarklassen. Eller är det någon som tror att klasserna bara försvinner så där hux flux, att den besegrade borgarklassen bara ger upp och artigt överlämnar alla sin egendom och alla sina privilegier till en nya arbetarregering? För att sedan lika artigt acceptera jobb som vaktmästare och städare på de banker och fabriker som tidigare var deras och kanske en tvårumslägenhet i något av de hus de tidigare höll för sitt tjänstefolk?

Man får vara osedvanligt naiv för att tro något sådant och Karl Marx var inte naiv, bevandrad som han var i revolutionernas och kontrarevolutionernas historia. Därav den andra punkten. Den samhällsomvandling som innebär att folkmajoriteten vänder upp och ned på samhället, som gör majoriteten till herrar över minoriteten, kräver en statsmakt, kräver en makt som kan undertrycka och nedkämpa den besegrade borgarklassens motstånd. Den makten kallade Marx proletarietets diktatur.

Den andra punkten är lätt att förstå, så låt oss koncentrera oss på den tredje, den om proletarietets diktatur som blott och bart en övergångsfas, ty den är lika central för Marx teori och lika förträngd av allt från liberaler till revisionister.

Nuförtiden talar de flesta marxister om socialismen som en särskild samhällsordning, som det samhälle som avlöser kapitalismen och som i sin tur skall avlösas av kommunismen, av det klasslösa samhället, en samhällsförändring som de flesta av oss säkert placerar i en avlägsen och lite diffus framtid.

Marx hade ett annat perspektiv. Han talade om det kommunistiska samhällets första och andra fas, där den första fasen svarar mot det vi kallar socialism. Man kan hävda att Marx perspektiv var alltför optimistiskt, att histo-

rien visat att det han och Engels betraktade som en första och relativt kort övergångsfas i verkligheten visat sig vara en lång och mycket kvalfylld period av den mest förbittrade klasskamp, närmast att betrakta som en särskild historisk epok.

Det finns utan tvekan relevans i en sådan invändning. Men ändå ligger det något viktigt i Marx perspektiv. Han betraktade inte kommunismens första fas som något mål i sig, inte som något bestående, utan just som en övergångsperiod under vilken arbetarklassen med tvång nedkämpar borgarklassens motstånd. Han betraktar därför inte heller den statsform som svarar mot denna övergångsperiod, den stat han kallade proletariats diktatur, som något bestående eller ens som en stat jämförbar med tidigare stater, utan som en stat som redan från början placerar sig själv på dödsbädden. Den proletära statens ambition är och måste vara att så snart som möjligt avskaffa sig själv.

Diverse akademiska marxister, som behagas av marxismens analytiska metod men som räds dess revolutionära innehåll, brukar hävda att detta med proletariats diktatur intar en undanskymd plats i Marx skriftställning. Vilket är sant för den som räknar ord. Men inte för den som på allvar vill ta till sig Marx tankegångar. För faktum är att Marx ständigt återkom till frågan om proletariats diktatur och att han just i denna fråga gjorde sin mest omfattande revidering av sin tidigare uppfattning, men inte genom att ta avstånd från begreppet, som låtsasmarxisterna, utan genom att ge det ett tydligare och mer revolutionärt innehåll.

Revideringen föranleddes av Pariskommunen, av de parisiska arbetarnas uppror 1871 och av deras tre månader långa styre i den franska huvudstaden, den första arbetarstaten i historien.

I förväg avrådde Marx parisarbetarna från att göra uppror, han såg inga möjligheter till varaktig seger. Vilket visade sig rätt. Men när parisarbetarna mer eller mindre påtvingades upproret så stödde han dem helhjärtat och han entusiasmerades av deras himlastormande ambitioner och hjältemod. Men framförallt lärde han sig av dem och av de erfarenheter de vann under kommunens korta livstid.

En liten utveckling. Marx roll som lärjunge kan synas lite märklig. Pariskommunen dominerades av småborgerliga socialister, framförallt av blanquister och proudhonister, politiska riktningar som Marx i årtionden spytt galla över. Marx hyste inga illusioner om dessa småborgares kapacitet, men i hans bok om kommunen lyser polemiken mot dem ändå med sin frånvaro.

Friedrich Engels förklarar orsaken i sitt allra sista förord till Marx bok Pa-

riskommunen. Efter att ha konstaterat kommunardernas politiska begränsningar skriver han:

”Vad som emellertid är ännu underbarare är det mycket riktiga som trots detta uträttades av den av blanquister och proudhonister sammansatta kommunen. I båda fallen ville historiens ironi, som så ofta när doktrinärer övertar styret, att både den ena och den andra riktningen gjorde motsatsen till det som deras skoldoktrin föreskrev dem.”

Kom ihåg denna historiska ironi! Den nya samhället byggs inte av skoldoktriner, av aldrig så ståtliga utopier eller av det mest listigt sammanfogade skrivbordskonstruktioner, utan i klasskampen. Kommunen satte med Marx ord ”det nya samhällselementet i frihet”, ett fenomen som gjorde honom hänförd och brinnande av lust att lära. Han gav blanka tusan i kommunardernas politiska hemvist. Han studerade och lärde av det nya, frigjorda samhällselementet, av arbetarklassens allra första försök att bygga en arbetarstat. Detta är utomordentligt typiskt för Marx. Han omfamnade och lärde av ett försök han från början visste skulle lida nederlag, ty den revolutionär som inte omfamnar och lär också av nederlagen och de misslyckade försöken är ingen revolutionär.

Slut på utvecklingen!

En helt ny stat

I Kommunistiska manifestet ser Marx och Engels erövringen av den politiska makten som arbetarklassens strategiska uppgift. Arbetarna skall erövrta makten i staten och använda den som verktyg för sina egna intressen. En synsätt som den reformistiska arbetarrörelsen gjort till sin huvudlinje, med synnerligen klen resultat. Sossarna har kunnat använda den politiska makten i staten till att driva igenom diverse reformer. Men trots långa regeringssinnehav, som här i Sverige, har resultatet aldrig blivit arbetarmakt och socialism.

Med Pariskommunens erfarenheter i bagaget korrigerar Marx och Engels sin tidigare uppfattning.

”Särskilt har Pariskommunen bevisat att arbetarklassen kan inte helt enkelt ta det färdiga statsmaskineriet i besittning och sätta det i rörelse för sina egna intressen”, skriver de i ett gemensamt förord till manifestet från 1872.

Vad var det då pariskommunarderna gjorde? Jo, deras allra första beslut var att upplösa den stående hären, den från samhället avskiljda militärmakten, och ersätta den med det beväpnade folket. Därefter gick kommunarderna rask vidare till den upphöjda ämbetsmannakåren. Man införde val av

tjänstemän på alla nivåer, val som inkluderade omedelbar avsättning om den valde misskötte sig.

Samtidigt avskaffades ämbetsmannakårens alla privilegier. Principen var att arbeten i kommunens tjänst skulle utföras till en genomsnittlig arbetarlön, en princip som med självklarhet också gällde de ledande kommunalråden.

Kommunen attackerade alltså omedelbart de två bärande delarna av alla dittillsvarande statsbyggen, militärmakten och ämbetsmannakåren. Det våld som kommunen behövde för att nedkämpa kontrarevolutionen skulle utövas av arbetarna själva och de förvaltningsuppgifter som är nödvändiga i varje samhälle skulle utföras av valda representanter, utan några som helst privilegier och utan att ges en överordnad ställning. Från första stund vidtog alltså kommunen mått och steg för att upphäva hela förhållandet av styrande och styrda, ett förhållande som existerat i alla dittillsvarande stater.

Genom attacken mot ämbetsmannakåren attackerade kommunen också parlamentarismen, det politiska system som numera sägs utgöra grunden för all demokrati. Kommunen sopade undan parlamentarismens uppdelning av beslutande och verkställande makt. De valda församlingarna hade inte bara att besluta, utan också att tillse att besluten verkligen genomfördes, en ordning som gjorde det omöjligt för kommunens politiker att skylla ifrån sig på myndigheter och tjänstemän.

För att tala med Marx så förvandlades de valda församlingarna ”från praktkvarnar till arbetande institutioner”.

Marx och Engels, och med dem den revolutionära marxismen, drar två avgörande slutsatser av Pariskommunen.

★ För det första och som redan sagts att den befintliga statsapparaten inte bara kan tas över och sättas i arbetarklassens tjänst. Istället måste den befintliga statsapparaten sopas undan – krossas, för att använda Marx eget ord – och ersättas med en helt ny typ av stat, byggd på folkmajoritetens egna och omedelbara maktutövning.

★ För det andra så innebär arbetarstaten i sig början till slutet på staten som historiskt fenomen, självklart för att den representerar den första majoritetsstyret i klasssamhällets historia och därmed början till slutet på klasssamhället som sådant, men också och inte minst för att den successivt upphäver staten som en apparat skild från samhället och stående över samhället.

För Marx och Engels var det givet att också arbetarklassen behöver en stat, behöver den särskilda undertryckningsapparat som staten utgör, att användas mot kontrarevolutionen. De var sannerligen inga anarkister. Men de

såg detta som ett tillfälligt behov, som skulle klinga av efterhand och med borgarklassens alltmer tynande tillvaro. Därför talar de om att staten dör bort under kommunismens första fas, då statens särskilda funktioner efterhand återförs till samhället. De menade rentav att Pariskommunen inte var en stat ”i egentlig mening”, då kommunen omedelbart inledde denna återföring.

Pariskommunen levde under tre korta månader. I maj 1871 slogs den ned av den mest furiösa kontrarevolution. Men kommunens exempel levde vidare och det var centralt för Lenin och hans bolsjeviker när de 1917 tog sig för att bygga en arbetarstat också i Ryssland. Till detta exempel skall vi återkomma i avsnittet om den socialistiska demokratin, men redan här skall konstateras att Marx och Engels framstår som tidsoptimister i sin analys av Pariskommunen, när denna erfarenhet ställs mot den ryska och mot utvecklingen i den socialism som var. Den internationella kontrarevolutionen har visat sig starkare än vad Marx och Engels kunde föreställa sig, vilket krävt en starkare och mer beständig stat än den kommun de analyserade.

Men detta förtar inte den revolutionära sprängkraften i deras analys. Den arbetarstat som vill överleva måste följa Pariskommunens exempel, kan inte nöja sig med att vara en stat, utan måste från första stund ha som ambition att upplösa sig själv.

Kapitel 2

FRÅGAN OM DEMOKRATIN

I dagens värld har demokratin inte bara förvandlats till borgerlig överideologi utan också till imperialistiskt stridsrop. Det mest fruktansvärda brott begås i demokratin namn, som tidigare i Guds eller i civilisationens. Säg Irak, det räcker.

Lyssnar man till dagens borgerliga ideologimakare, så skulle man kunna tro att demokratin är något evigt, något självklart, något som alltid har funnits och som alltid kommer att finnas.

Så är det inte. Låt vara att det fanns demokratiska slavägarstater, som i det antika Grekland, men som modern företeelse är demokratin en nymodighet, faktiskt också som borgerlig företeelse.

Det sägs ibland att USA är världens största och äldsta demokrati. Men glöm för all del inte att det USA som förklarade sig självständigt 1776 var en slavägarstat och vet att självaste författaren till den stolta Declaration of Independence, den senare presidenten Thomas Jefferson, själv var slavägare och såg slaveriet som något självklart, trots att han kallade sig både liberal och demokrat.

Kampen för demokratin

Som sades redan inledningsvis, så föddes demokratin som modern företeelse i och med den franska revolutionen 1789, men inte först och främst genom och tack vare de borgerliga krafter som först initierade och slutligen tog över revolutionen, de skrämdes tvärtom av det folk som i svensk översättning kallas pöbeln. Istället bars demokratin upp av det brokiga småfolket, av de sk sansculotterna, ”männen utan knäbyxor”, som under några stormiga år i början på 1790-talet bar fram och radikaliserade revolutionen. Det var under dessa år, under det revolutionsskede som borgarna med fasa kallar ”skräckväldet”, som Frankrike avskaffade slaveriet i kolonierna och införde allmän rösträtt. För att bara nämna två av de radikala reformer som småfolket drev fram.

Demokratin föddes alltså inte bara i en revolution, utan inom ramen för revolutionen drevs den fram av de fattiga och förtryckta, av det småfolk som efter revolutionen utvecklades till proletariat. Inte undra på då att det engelska borgerskapet, som låg före i utveckling, avskydde den revolutionära demokratin mer än allt annat. Borgarna såg demokratin som ett hot mot sitt eget välde.

Man skall inte vara orättvis. I förhållande till de feodala klassförtrycket, som gav aristokratin privilegier via börd, så var den unga borgarklassen revolutionär, den värnade demokratiska principer som alla medborgares likhet

inför lagen, yttrande-, tryck- och organisationsfrihet och inte minst den demokratiska republiken. Men borgarnas demokrati gjorde redan från början halt vid den privata egendomsrätten, vilket gjorde den halv och rentav tvehågsen.

”Kan någon tro att demokratin, efter att ha störtat aristokratin och kungen, kommer att göra halt vid bourgeoisie och de rika?”, frågade den franske skriftställaren och politikern Alexis de Tocqueville redan på 1800-talet. Själv tyckte de Tocqueville att en sådan tro är enfaldig, vilket gav honom en alltmer negativ inställning till demokratin.

Borgarnas demokrati gjorde också från början halt vid arbetarklassens organisationsrätt. Åter ett exempel från Frankrike. Den 14 juni 1791 antog den franska nationalförsamlingen ett dekret som förbjöd yrkessammanslutningar. Nationalförsamlingens referent hette René Le Chapelier och hans motivering för beslutet är bara alltför typiskt för såväl dåtidens som nutidens borgare. Enligt referatet säger Le Chapelier följande:

”Ehuru det vore önskvärt att arbetslönen vore högre än nu, så är löntagarnas befrielse från det absoluta beroende, som följer med bristen på de nödvändigaste livsmedlen, ett beroende som står nära slaveriet, så bör arbetarna dock inte äga rätt att gemensamt bevaka sina intressen, då de därigenom gör intrång i industriägarnas frihet.”

René Le Chapelier miste sitt huvud några år senare, anklagad för konspiration med kontrarevolutionen. Men hans dekret överlevde. Först på 1860-talet ströks fackföreningsförbudet ur den franska strafflagen och först på 1930-talet, under folkfrontsregeringen, erkändes den fackliga organisationsrätten fullt ut. Men René Le Chapeliers tankegångar lever som bekant än idag. Lyssna bara på centerpartiet och annan fackföreningshatande höger.

I svensk historia räknas som regel 1809 års händelser som en pendang till franska revolutionen. Men det är en sanning med modifikation. Sant är att 1809 år män fann inspiration i Frankrike, men de fullföljde aldrig de demokratiska ambitioner de måhända hade, utan resultatet av deras statskupp blev en usel kompromiss, som bibehöll det feodala ståndssamhället och adelns privilegier. De värnade också kungahusets makt, om än i något beskuren form. En oduglig kung skickades i exil, men bara för att ersättas av en ny, importerad från Frankrike, en import som ännu lever kvar genom huset Bernadotte.

Först drygt 50 år senare (1866) upplöstes ståndsriksdagen. Men inte ens det var en demokratisk reform värd att yvas över, ty endast besuttna män gavs rösträtt till den nyinrättade tvåkammarriksdagen. Vilket gav rösträtt åt 6

procent av den vuxna befolkningen. ”Det är en skam, det är en fläck på Sveriges banér att medborgarrätt heter pengar”, skaldade Verner von Heidentam träffande om detta allt annat än demokratiska system.

Man skall inte heller vara snål. Också den svenska demokratin hade sina svälror, som den finske prästen Anders Chydenius, som 1776 författade och drev igenom en för sin tid ytterst radikal tryckfrihetsförordning, med stöd av de ofrälse stånden och till adelns hårdnackade motstånd. Men denna spirande demokratism fick ett abrupt slut när Gustav III återinförde kungadiktaturen och den återföddes bara till delar 1809.

Halvheten i 1809 års konstitutionella reform framställs ibland som typisk svensk, som på svenskt manér ”lite lagom”. Men halvheten är egentligen mer borgerlig. Borgerligheten räds revolutioner eftersom den själv kan drabbas av revolution. Bättre då att gå försiktigt fram, när så är möjligt; att inte utmana den gamla tidens ordning alltför kategoriskt. Varför införa republik och vald president när det går lika bra med en borgerlig monark?

Överhuvudtaget är den svenska borgerlighetens demokratiska insatser inte mycket att skriva hem om. I Danmark och Norge spelade en radikal småborgerlighet den avgörande rollen i kampen för demokrati och allmän rösträtt, men i Sverige drevs demokratikampen framförallt av arbetarrörelsen.

Det började faktiskt redan i svallvågorna av revolutionsåret 1848, då den orättvist bortglömde Franz Sjöberg och hans Nerikes Reformförening åren 1849-53 arrangerade fyra folkriksdagar med krav på allmän rösträtt, inspirerade av chartiströrelsen i England. Till denna historia hör att en av dåtidens ledande liberaler, kapitalisten och tidningsmannen Lars Johan Hierta (mest känd som Aftonbladets grundare), arrangerade både förtalskampanjer och nattliga överfall mot Franz Sjöberg. Som god 1800-talsliberal var Hierta mot allmän rösträtt och han skydde socialismen som pesten, så rösträttsskampen och socialismen Sjöberg var ett rött skynke för Hierta och hans liberala klassbröder. Se där liberalernas anskrämliga anfäder.

Sjöbergs rösträttsrörelse ebbade ut i mitten på 1850-talet, då den politiska pendeln slog över i reaktion i såväl Europa som Sverige. Det var en mörk period i den svenska arbetarrörelsens historia, under vilken liberalerna försökte förvandla de nybildade arbetarorganisationerna till menlösa föreläsningföreningar. Men de lyckades bara nästan. Klasskampen bröt ständigt igenom den liberala sockervadden. När en liten skräddare landsteg i Malmö 1881, i akt och mening att sprida socialismens idéer bland arbetarna, så var tiden mogen att formera en självständig och klassmedveten arbetarrörelse.

Därmed var tiden också mogen för den avgörande striden för allmän rösträtt och demokrati, ty vad Sverige anbelangar så är denna strid intimt förknippad med arbetarrörelsen. Vi har mycket att tacka August Palm för.

Man skall som sagt inte vara orättvis. Samma år som den unga arbetarrörelsen inledde kampanjen för allmän rösträtt (1887), så bildades också en liberal rösträttsförening. Men den liberala rösträttskampen präglades av ängslig strävan att hålla arbetarrörelsen utanför, vilket redan från början delade kampen i två, en konsekvent och helgjuten och en ängslig och halv.

Ett inledande samarbete förekom vad gäller folkriksdagarna 1893 och 1896. I Franz Sjöbergs anda lanserade det nybildade socialdemokratiska partiet idén och liberalerna hakade på.

I valen till den första folkriksdagen röstade 150 000 människor, vilket skall jämföras med de 110 000 som röstade i andrakammarvalet 1891. Folkriksdagarna dominerades av liberala krafter, vilket genast gav en motsättning i förhållande till arbetarrörelsen. Liberalerna förespråkade petitioner till kung och regering, medan socialdemokraterna ville tillgripa storstrejken som påtryckningsmedel, ett förslag som liberalerna fick skrämshicka av. Den första folkriksdagen beslutade att bordlägga frågan om kampmetoder, men på den andra kom frågan upp till omröstning. Förslaget om storstrejk avvisades med knapp majoritet, vilket innebar slutet för både folkriksdagen och den klassöverskridande alliansen i rösträttsfrågan. Varför värna en organisation och en allians som inte vill kämpa?

Storstrejk blev det i alla fall. Inför riksdagsbehandlingen av rösträttsfrågan våren 1902 arrangerade socialdemokratiska partiet en medlemsomröstning till frågan om storstrejk eller ej. Hela 90 procent av de som deltog röstade för storstrejk. Därmed hjälpte det föga att nyblivne riksdagsmannen Hjalmar Branting gjorde allt för att avstyra ett beslut om strejk på den efterföljande extrakongressen. Beslut blev det och därmed basta. Den alltmer reformistiske Branting fick vackert rätta sig.

Kampen för rösträtten våren 1902 utgör ett av de stoltaste kapitlen i den svenska arbetarrörelsens historia. Extrakongressen hade beslutat att genomföra massdemonstrationer varje söndag från den 20 april fram till 15 maj, då riksdagen skulle inleda rösträttsdebatten. 15 maj skulle storstrejken inledas och den skulle pågå under hela den tre dagar långa riksdagsbehandlingen.

Så blev det också, även om Stockholms arbetare tjuvstartade genom ett improviserat arbetartåg redan den 13 april. Demonstrationerna blev mäktiga. Den första ordinarie demonstrationssöndagen deltog 75 000 människor runt om i landet. I Stockholm attackerades demonstrationen av poliser med

dragna sablar, men det snarast ökade de stockholmska arbetarnas kampvilja. Påföljande söndag var de ännu fler och då höll sig polisen borta. Arbetarna hade visat att sablar inte bet på rösträttskampen.

Den 15 maj inleddes den beslutade storstrejken. Manliga och kvinnliga arbetare över hela landet lämnade sina arbetsplatser för att istället delta i demonstrationer och möten. Det beräknas att 120 000 arbetare deltog i strejken, ett imponerande antal med tanke på att LO bara hade 40 000 medlemmar. Huvuddelen av de strejkande var alltså oorganiserade.

Strejken och demonstrationerna ledde till att högerregeringens rösträttsförslag föll. Att begränsa rösträtten till 12,6 procent av befolkningen i en situation då i stort sett hela arbetarklassen befann sig på stridsfot var bara inte möjligt. Den reaktionära riksdagsmajoriteten vågade heller inte avvisa förslaget på allmän rösträtt, som tänkt var, utan detta hänvisades istället till en ny utredning. Vilket var en seger, trots att det skulle dröja många år innan rösträttskampen var i hamn.

Den största segern var dock den disciplin och den enighet som arbetarklassen uppvisade i rösträttskampen våren 1902. För första gången uppträdde och upplevde sig Sveriges arbetare som en klass för sig själv i kamp för egna intressen, vilket gav styrka inför kommande klasstrider.

Betydelsen av rösträttskampen observerades också i de liberala kretsarna, med viss bävan. Så konstaterade den liberala publicisten och riksdagsmannen Viktor Larsson att arbetarrörelsen genom denna aktion ”fått det yttersta burskapsbeviset på att det är den som numera är folkfrihetens bärande kraft”.

Larssons konstaterande bevisades bortom varje tvivel några år senare, då liberalerna erövrade regeringsmakten med Karl Staaf som statsminister. Nu var sanningens minut inne och den avslöjade obarmhärtigt liberalernas demokratiska vandel, ty istället för allmän rösträtt föreslog den liberala rösträttspropositionen marginella förändringar i det rådande systemet, med bibehållet inkomststreck och utan kvinnlig rösträtt. För att blidka högern föreslog liberalerna på köpet skärpta lagar mot socialistisk agitation.

Liberalernas hjältedåd i kampen för demokratin är som synes betydligt överdrivna. De var lika halvhjärtade i den demokratiska kampens barndom som de är idag.

Som de flesta säkert vet skulle det krävas ett världskrig och en revolutionär situation i Sverige, innan överklassen föll till föga inför kravet på allmän rösträtt. Året var 1917 och hungerupploppen drog över Sverige, detta sedan det tyskvänliga kungahuset prioriterat livsmedelsexport till Tyskland fram-

för mat för dagen för arbetare och fattigfolk här hemma.

”Enligt min mening råder det ingen tvekan om att vi 1917-1918 hade en revolutionär situation i vårt land; men det blev om man så vill en revolution på svenska, en revolution genomförd med polismästarens tillstånd”, skriver historieforskaren Carl Göran Andræ i sin bok *Revolt eller reform*.

Det är en träffande beskrivning. Den svenska arbetarrörelsen dominerades av en redan då mjukryggad reformism, utan minsta tanke på uppror mot de rådande förhållandena; vi hade ingen Lenin och inget parti mäktigt att omvandla den revolutionära situationen i revolution, vilket gjorde det möjligt för överklassen att rädda sig genom eftergifter. Vi fick allmän rösträtt och åtta timmars arbetsdag istället för revolution.

Men glöm för all del inte att det var den revolutionära situationen som tvångade fram den allmänna rösträtten, tillsammans med det hot som den ryska revolutionen utgjorde för all världens borgare. Ännu senhösten 1918, då förslaget om allmän och lika rösträtt för kvinnor och män äntligen hamnade på riksdagens bord, så utgjorde revolutionen den politiska fonden till händelseutvecklingen.

Rösträttsreformen genomfördes inte utan motstånd från den politiska högern och inte utan framgång för den. En majoritet av högerns riksdagsmän biföll visserligen förslaget, också de fruktade revolutionen, men det gjordes motvilligt och utan minsta anslutning till demokratin som idé.

”Jag har aldrig under de 24 riksdagar jag bevistat, känt en grämlse så stor som den jag hyser då jag nu måste biträda detta förslag”, sa förstakammarrens högerledare Ernst Trygger.

”Det beslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta, innebär att makten lägges i deras händer som är minst kompetenta att hantera den”, menade den förre statsministern Hjalmar Hammarskjöld, i arbetarkretsar ökad som Hungersköld på grund av sina insatser under kriget. Enligt Hammarskjöld är förtryck ovanifrån svårt – ”men förtryck nedifrån, från massan, är olidligt.”

Hammarskjöld kände sina konservativa anfäder.

Mest målande i riksdagsdebatten 1918 var kanske herr Ericsson i Aaby, dåtida moderat så klart.

”Snart får vi höra suset från den antågande barbarskogen”, varnade herr Ericsson med sannolikt skälvande röst. Redan då var herrar som han rysligt rädda för bolsjeviker och de anade bolsjeviker i varenda arbetare.

Men likväl. Trots ofantlig grämlse och genuint ideologiskt motstånd, så tvangs högern biträda rösträttsreformen. För att allmän rösträtt var mindre avskräckande än revolution.

Men högern gav inte upp alla positioner. Så lyckade de rädda monarkin och förstakammaren behölls som en konserverande del av riksdagen, med bibehållet inkomststreck, höjd rösträttsålder och förlängd mandatperiod. Inte ens under revolutionärt tryck ville borgerligheten genomföra en konsekvent demokratisk reform.

Det tog många år innan högern kom över sin grämlse.

”Konservatismen måste tjänstgöra som pådrivare och undan för undan mala sönder den demokratiska ideologin och ersätta den med sina egna positiva begrepp”, menade den senare högerledaren Jarl Hjalmarsson så sent som 1928. För Hjalmarsson var demokratin fortsatt ”massans tyranni”, en tankegång som för övrigt går igen i moderaternas ständiga tjat om individens frihet. Numera har de accepterat demokratin som styrelseskick. Men demokratin skall besluta om så lite som möjligt, annars blir den tyrannisk.

Men ibland sticker bockfoten fram. Som efter valet 1998, då borgarna misslyckades med att återta regeringsmakten trots stora valframgångar i Stockholm. Resultatet upprörde den konservativa krönikören Lars Fimmerstedt i *Finanstidningen*.

”Nu är det de okunniga, efterblivna och provinsiella som genom en förkrossande övervikt i Glesbygdssverige pockar på inflytande i Rosenbad. Lortsverige har tagit över och bereder sig på att styra landet”, skrev Fimmerstedt, som ett eko av herr Ericsson i Aaby.

Det skall sägas att det inte bara är representanter för högern som då och då ståtar med en odemokratisk bockfot. Också den socialdemokratiska eliten kan då och då avslöja sig som folkföraktande antidemokrater. Som Harry Schein i EU-frågan.

”Jag menar att det kan vara mer demokratiskt att lämna över den politiska makten till en byråkrat i Bryssel. Han behöver inte fnaska för väljarna. Jag menar att folk i allmänhet inte är mogna att fatta beslut i viktiga frågor”, sa Schein inför EU-omröstningen 1994.

Schein kände måhända sin Hammarskjöld.

Med denna korta historia vill vi visa att demokratin inte är given av vare sig gud eller överklassen. Det är arbetarklassen som i kamp tillkämpat sig allmän rösträtt och demokratiska rättigheter, som regel i hårdnackad kamp mot överklassen och den politiska högern, som gjort allt för att begränsa demokratin genomslagskraft, självklart vad gäller makten över de sk näringslivet, den borgerliga demokratin gör alltid halt vid den privata äganderätten, men också vad gäller demokratiskt inflytande i allmänhet. Överklassen och den politiska högern vill ha en minimalistisk demokrati.

Överhuvudtaget är överklassens och högerens demokratiska vandel inte att lita. Liberalerna må yla som vargar över påstådd odemokrati på Kuba, blinda som de är för andra demokratiska system än deras eget, men i den stund någon socialistisk eller nationellt sinnad regim hotar den heliga egendomsrätten, så är deras demokratiska nit inte vatten värd.

Minns kuppförsoket mot Hugo Chavéz i Venezuela 2002. Chavéz är vald president, inte en utan flera gånger, men likväl mottog liberala Göteborgs-Posten kuppförsoket med tillfredsställelse. Ledarsidan dristade sig till och med att kalla detta övergrepp mot demokratin för en ”demokratisk statskupp”.

Ett liknande hållningssätt intog Svenska Dagbladet till militärdiktaturerna i Latinamerika på 1970-talet, en tidning som då ägdes av familjen Wallenberg. ”Presidenten var sannerligen inte utan skuld till att hans experiment i demokratisk marxism misslyckades”, skrev Svenska Dagbladet om kuppen i Chile 1973.

Och militärkuppen i Argentina några år senare närmast välkomnades av familjen Wallenbergs mediala organ: ”Naturligtvis är det på sitt sätt beklämmande att ännu en militärdiktatur upprättats i Latinamerika. Det är emellertid svårt att se att någon annan än militären åtminstone under en övergångsperiod skall kunna skapa förutsättningar för en återgång till mer normala förhållanden.”

Sak samma med militärkuppen i Thailand 2006. Man må tycka vad man vill om den avsatte premiärministern Thaksin Shinawatra, kanske var och är han korrupt. Men Shinawatra var under alla omständigheter både vald och omvald, så militärkuppen utgör en kupp mot demokratin. Men därom tiger allt vad höger heter. Kuppen må vara en smula ofin, men den sägs vara bra för den thailändska ekonomin. Vilket räcker för att blidka högern. Allt för affärerna!

Eller ta valet i Palestina vintern 2006. Alla valobservatörer intygade att det var ett mycket demokratiskt val, rentav det mest demokratiska i Mellanösterns hela historia. Men ändå underkändes valresultatet. För att ”fel” parti vann. Ja, det underkändes så till den grad att den sk demokratiska världen utsatte den folkvalda palestinska regeringen för bojkott och ekonomiska sanktioner, med svåra humanitära följder för befolkningen i framförallt Gaza. Så mycket var demokratin värd för palestinierna. Rösta rätt, annars straffas ni!

Exemplen kan mångfaldigas. Varhelst en demokratiskt vald regering hotar affärerna, så är den enligt liberal demokratisyn lovligt byte, till och med lov-

ligt byte för militärkupper och utländsk intervention. Medan den regim som garanterar affärerna är acceptabel, hur diktatorisk den än är. Den folkvalde presidenten Robert Mugabe i Zimbabwe skälls som diktator medan militärdiktatorn Pervez Musharaff i Pakistan artigt tituleras president, åtminstone så länge han fjäskar för USA och håller den religiösa extremismen stängden.

En begränsad demokrati

Den demokrati vi lever i är borgerlig, är ett sätt att styra den borgerliga staten. Detta krassa konstaterande betyder absolut inte att demokratin saknar betydelse för arbetarklassen. Tvärtom. Demokratin är den borgerliga styrelseform som bäst tjäna arbetarklassens organisering och kamp. Vilket gjort och gör kampen för demokratin till en angelägen arbetarfråga.

Saken är så självklar att den inte kräver någon utförligare argumentation. Naturligtvis är åsiktsfrihet, yttrandefrihet organisationsfrihet, mötesfrihet och tryckfrihet angelägna ting för arbetarrörelsen. Det är lättare att organisera sig om man har rätt till det och om man har möjlighet att öppet uttrycka sina åsikter offentligt i både tal och skrift.

Sak samma med den allmänna rösträtten. Man kan med en lätt omskrivning av Karl Marx hävda att valen under kapitalismen bara består i att ”en gång vart fjärde år avgöra vilken medlem av den härskande klassen som skall företräda och förtrampa folket”, ett påstående som många arbetare än idag och med fortsatt fog skriver under på.

Det utbredda valskolket i arbetarklassen beror enligt opinionsforskaren Sören Holmberg vare sig på lättja eller ointresse, utan på att alltfler inte ser något alternativ i politiken. Bättre att inte rösta alls än att rösta på partier som ger blanka tusan i arbetare.

Likväl är den allmänna rösträtten oerhört viktig för arbetarklassen, inte för att den utgör vägen till socialismen, det är en utopi, men väl för att den understödjer och underlättar arbetarklassens politiska organisering. Det är bara syndikalistiska drömmare som inbillar sig att det går att nå socialism genom enbart facklig kamp, genom det som Marx kallade ”det eviga gerillakriget mot kapitalismens verkningar”. Sådan halvhet duger inte. Arbetarklassen måste också utmana borgarklassen på den politiska arenan, måste ställa upp ett eget politiskt alternativ på både och lång och kort sikt och ta strid för det, också på den arena som valen och de parlamentariska församlingarna utgör. Vilket kräver allmän rösträtt.

Det går inte att rösta bort kapitalismen. En så fullständig förändring av hela samhället kräver en mycket bredare aktivitet, kräver strejker, massdemon-

strationer, uppror. Men i ett land som Sverige, med en snart hundraårig tradition av parlamentarisk demokrati, kan arbetarklassen inte heller välta kapitalismen över ända utan att först ha erövrat en parlamentarisk position. Detta med val och representation i riksdagen står inte i motsättning till utomparlamentarisk kamp, utan är två sidor av klasskampen. Och av demokratin. För bara demokratiska dvärgar kan hävda att vanliga människors demokrati blott och bart består i att lägga en papperslapp i valkuvert en gång vart fjärde år. Också den utomparlamentariska kampen är ett demokratiskt uttryck.

Detta skall vara fullständigt klart. Vi kommunister försvarar den demokrati vi kallar borgerlig mer frenetiskt och mer konsekvent än någon annan. För att varje inskränkning av demokratin innebär en försvagning av arbetarklassens position. Vi är utan prut de mest konsekventa demokraterna i dagens Sverige.

Detta innebär dock inte att vi anser att den nuvarande demokratin är fullkomlig, att den utgör någon slags fulländning av sättet att styra, vilket liberalerna hävdar. Vi kommunister menar tvärtom att också den mest utvecklade borgerliga demokrati är halv och ofullkomlig.

I ett avseende är denna halvhet uppenbar.

Grunden för allt samhällsliv är produktionen av nyttigheter av olika slag, de må sedan handla om varor eller sk tjänster eller mer andliga ting, som kultur. För en konsekvent demokrat, för den som verkligen vill folkligt, är det därvid självklart att demokratin skall råda också över produktionen. Men det självklara är inte självklart för den borgerliga demokratin. Den gör lydigt halt vid dem som har mage att kalla sig själva ”näringslivet”, vid dem som genom sitt ägande lever på att vi andra arbetar åt dem, vid de tärande.

Vem valde Wallenberg? frågar vi kommunister retoriskt. För att peka på att det så demokratiska Sverige inkluderar en tyrannisk ekonomisk makt, byggd enbart på ägande, en makt som egenmäktigt styr över hundratusentals människors liv och i slutändan över hela samhället. För produktionen är som sagt grunden för allt samhällsliv.

Ordvalet kan synas tillspetsat. Är verkligen det privata näringslivet tyranniskt? Ja, självklart. Det representerar ägandets tyranni över såväl de anställda som samhället, det sätter ägandets vinstintressen före samhällsintresset, som när storföretagen flyttar jobb till låglöneländer för att göra redan stora vinster ännu större.

”Som företagsledare tar jag inte hänsyn till samhällets intressen”, sa Wallenberg-direktören PG Hedström när han slog igen Electrolux fabrik i A-

lingsås och flyttade jobben till Italien, ett uttalande som utgör ett osminkat erkännande av den ekonomiska diktatur som råder mitt i vår så omtalade demokrati. Är det någon som tror att arbetarna på Electrolux i Alingsås hade röstat ja till en nedläggning, om de fått säga sitt? Naturligtvis inte. Men så fick de heller inte säga sitt och så får inga arbetare och inga folkvalda instanser säga sitt när direktörer och aktieägare styr och ställer över företagen.

Vi kommunister finner ägandets tyranni demokratiskt oacceptabelt. Det är orimligt att beslut som direkt påverkar tiotusentals anställda och i slutändan hela samhället, skall fattas i slutna styrelserum, på grundval av ägarandelar.

För att ta ett aktuellt exempel. Med vilken demokratisk rätt beslutar storföretagen att placera sina lager som rullande avgasbomber på våra motorvägar, med oöverskådliga konsekvenser för miljön och på sikt för hela planetens överlevnad? Är det verkligen rimligt att sådana beslut får fattas vid sidan om de demokratiskt valda instanserna?

Det anser inte vi. Men när vi hävdar att demokratin måste utvidgas till att gälla också makten över det privata näringslivet, så skälls vi genast som odemokratiska. Visst är det fantastiskt! I vår sköna liberala värld är det odemokratiskt med mer demokrati.

I detta sammanhang skall påpekas att den liberala demokratin inte bara gör lydigt halt vid ägandets makt, den gör dessutom politisk teori av detta halt. Att demokratisera ägandet är per liberal definition att hota demokratin.

Göteborgs-Postens ledarskribent Gert Gelotte är bara en alltför typisk företrädare för detta godperspektiv på demokratin. I en ledarkrönika (18/10 2004) riktad mot vänsterpartiets Lars Ohly, så framhåller Gelotte att det demokratiska problemet med Ohly inte är att han kallar sig kommunist, sådan benämning kan en liberal tåla, utan att han inte fullt ut respekterar den privata äganderätten. Det privata ägandet är nämligen givet ur vad Gelotte kallar "naturrättsprincipen", en princip som står över demokratin och som därför inte får ifrågasättas av den.

Gelotte hänvisar till bland annat FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna för att tydliggöra sitt budskap. Detta är rättigheter som demokratin inte får ifrågasätta. Varvid vän av ordning måste konstatera att den liberala demokratin representerar ett ständigt pågående övergrepp mot naturrättsprincipen, åtminstone enligt Gelotte, detta eftersom FN föreskriver arbete och bostad som mänskliga rättigheter. Men sådant bjäfs är inget för vår kämpande liberal. Det är äganderätten och bara äganderätten han framhåller som given ur naturrättsprincipen och bara ifrågasättandet av ägande är demokratiskt otillåtet: "Utän respekt för de mänskliga rättigheterna finns ing-

en demokrati och äganderätten är en grundläggande mänsklig rättighet.”

Det vore intressant att veta vad Alexis de Tocqueville skulle ha sagt om en herre som Gert Gelotte. Men eftersom vi inte tror på livet efter detta, så får vi nöja oss med att själva utnämna honom till den liberala enfaldens clown.

Vi kommunister accepterar inte den borgerliga demokratins lydiga halt vid ägandets makt. Men det är inte vår enda eller ens vår viktigaste invändning. Vi hävdar dessutom att den borgerliga demokratin inte gäller lika för alla, trots att alla har samma formella rättigheter.

”I den borgerliga demokratin är likheten så beskaffad, att det är förbjudet för såväl fattiga som rika att sova under Paris broar”, skrev den franske nobelpristagaren Anatole France redan i början av det förra århundradet.

Det är en träffande beskrivning av den borgerliga demokratins formella karaktär. Så länge det finns fattiga och rika, så är formella rättigheter inte lika mycket värda för alla.

Ett belysande exempel.

Hösten 2005 köpte tidningsfamiljen Hjärne centerpartiets tidningar. Priset var 1,7 miljarder kronor. Följden blev ett närmast totalt liberalt tidningsmonopol i Västsverige och faktiskt ett närmast totalt liberalt tidningsmonopol i Sverige, ty köpet innebär att hela den svenska tidningsmarknaden nu domineras av en handfull privata mediekoncerner, anförda av familjen Bonnier.

I Sverige råder tryckfrihet. Andersson och Pettersson och Lundström har samma rätt som Peter Hjärne att köpa och ge ut tidningar. Men det är en formell frihet, en frihet som ger både fattiga och rika lika rätt att hysta fram 1,7 miljarder kronor för att köpa centerns tidningar.

Förstå oss rätt. Formella rättigheter är viktiga. Organisationsfriheten gör det möjligt för Kommunistiska Partiet att framträda öppet, vilket dessvärre inte är möjligt för arbetarorganisationer i alla länder. Mötesfriheten gör att vi kan kalla till offentliga möten. Tryckfriheten ger oss möjlighet att ge ut Proletären. De formella demokratiska rättigheterna är otroligt viktiga för oss och för alla som hävdar för överheten obekväma åsikter.

Men i klassamhället utgör den formella rätten ingen garant för den lika. De demokratiska friheterna är alltid mer värda för de förmögna. Den reella tryckfriheten kostar pengar, det fria ordet är köpt.

Man kan invända att åtminstone ett stort parti som socialdemokraterna borde kunna ta upp kampen med de privata mediekoncernerna. Vilket sossarna också skulle kunna göra, om de bara ville. Men det finns ändå ett aber. All tidningsutgivning är beroende av annonsintäkter. Vilket också gäller öv-

riga media, förutom licensfinansierade företag som SVT och Sveriges Radio. Detta skapar i sin tur ett beroendeförhållande till annonsörerna. Som i allt väsentligt utgörs av stora företag. Den tidning eller TV-station som vill behålla och öka sina annonsintäkter aktar sig väldigt noga för att reta sina annonsörer.

Tryckfriheten begränsas alltså inte bara av att det fria ordet är köpt, utan också av att den är beroende av de stora företagens välvilja. En dubbel tvångströja.

Ytterligare ett exempel.

Opinionsbildningen är fri i Sverige. En organisation som Folkrörelsen Nej till EU har precis samma rätt att framföra sina synpunkter på EU och det svenska EU-medlemskapet, som kapitalistorganisationen Svenskt Näringsliv. Men Nej till EU har inte samma möjligheter. Vet att Svenskt Näringslivs föregångare SAF och Industriförbundet inför folkomröstningen 1994 satsade 900 miljoner kronor på ett ja till EU, utöver det som den övriga jansidan satsade. Samtidigt förfogade hela den samlade nejsidan över knappt 50 miljoner. Lika rätt är inte lika möjlighet i ett samhälle där demokratin kan köpas.

Man skall inte falla till föga för denna monumentala övermakt. David kan besegra Goliat, som i EMU-omröstningen 2003. Folket låter sig inte luras hur många gånger som helst. Men man kan ändå säga att jansidan köpte segern i EU-omröstningen. Det svenska EU-medlemskapet är köpt.

Till detta skall läggas de domedagspredikningar som media begåvade svenska folket med inför EU-omröstningen. Om vi röstade nej, så skulle vi minsann få bo i jordkulor.

”Alla de folk som fått rösta om EU har fått göra det med en ekonomisk pistol mot nacken”, kommenterade en krönikör i franska Le Monde denna frenetiska domedagspredikan. Vilket är en träffande beskrivning av den fria opinionsbildningens relativa karaktär. För vem var det som höll i den ekonomiska pistolen?

Den fria opinionsbildningen är alltså inte fri i den borgerliga demokratin, den är en lika rätt men inte en lika möjlighet.

Men rösträtten är väl ändå lika? Visst. Alla röstberättigade får sitt röstkort inför valen och vi har alla att lägga bara en valsedel i de val vi har rätt att delta i, lika för alla.

Men våra röster är ändå inte lika mycket värda. Riksdagsvalsroster som läggs på partier som samlar stöd från mindre än 4 procent av väljarna är rentav helt värdelösa, trots av varje procentenhet i väljarstöd rent proportionell

borde ge 3,49 riksdagsledamöter. Argumentet för riksdagsspärren är att för många småpartier ger en omöjlig parlamentarisk situation, med stora svårigheter att bilda stabila regeringar. Det är ett funktionellt argument. Men inte ett demokratiskt. Riksdagsspärren visar tvärtom att det politiska systemet i Sverige kompromissar med demokratin.

I Sverige har vem som helst rätt att bilda ett politiskt parti i avsikt att ställa upp i val. Men valdeltagande kostar, så givetvis har miljonären större möjlighet att göra sig gällande i val än den arbetslöse. Fråga Ian Wachtmeister, han vet.

”Allt du behöver är 50 medlemmar och 50 miljoner kronor, absolut inte fler medlemmar, de ställer bara till problem”, sa Wachtmeister när han inför ett TV-framträdande förklarade Ny demokratis uppgång och fall för Junilistans Nils Lundgren.

Att politisk valframgång är en handelsvara under kapitalismen är övertydligt i USA, där det krävs ofantliga penningssummor för att göra sig gällande i politiken. I den mån amerikanska politiker inte har egna förmögenheter, vilket de som regel har, åtminstone på toppnivå, så måste de sälja sig till olika bidragsgivare, som regel till företag, vilket skapar ett beroendeförhållande. Lojaliteten mot bidragsgivarna blir viktigare än lojaliteten mot väljarna eller mot de egna idéerna, om nu politiker i USA alls håller sig med sådana.

Inte undra på då att inte ens hälften av medborgarna i USA utnyttjar rösträtten. De fattiga har bara olika rikemän att rösta på.

Rikemansdemokratin är anstötlig också för borgerliga demokrater, så i Sverige finansieras numera de politiska partierna i huvudsak via statliga och kommunala bidrag. Partistödet sägs ge oss ”fria partier”. Det kan vara sant såtillvida att partierna inte behöver sälja sig till dem som betalar mest, vilket åtminstone begränsar överklassens möjlighet att köpa sig politisk makt.

Men som i det mesta finns ett aber. Så blir de politiska partierna också fria i förhållande till dem de säger sig representera. Partierna behöver väljarnas röster, men inte deras engagemang och inte deras offervilja, vilket ger ett partipolitiskt system som är sig självt nock och som alltmer utvecklats till en offentligt finansierad karriärstege för politiska broilers. Politiken har blivit ett yrke. Med folkrepresentation har detta system allt mindre att göra. Partierna representerar inte folket utan sig själva och det maktsystem de är en del av.

Politikernas upphøjelse gör att alltfler idag talar om en politisk klass. Det är naturligtvis fel ur marxistisk synpunkt, klasser har som tidigare framgått andra kännetecken. Men det säger ändå en del om det demokratiska till-

ståndet. När politiker blir något för sig, utan relation och förpliktelser till dem de säger sig representera, så blir det svårt att tala om folkmakt.

På köpet utgör partistödet dessutom en spärr mot nya partier, som inte får några bidrag och som därmed inte ges lika möjlighet att göra sig gällande. I Sverige måste nya och små partier till och med köpa och själva distribuera sina valsedlar, något som på ett negativt sätt skiljer Sverige från till exempel Danmark.

Pengaregnet över det politiska systemet handlar inte om några småsummor. Det statliga partistödet uppgick 2006 till sammanlagt 398 miljoner kronor. Till denna summa tillkommer 188 miljoner kronor från landsting och regioner och 333 miljoner från kommunerna. Årligen utgår alltså 919 miljoner kronor i direkt partistöd.

Men då är inte arvoden och skyhöga politikerlöner inräknade. Någon aktuell sammanställning över dessa kostnader är svår att finna, om den nu finns – det politiska etablissemanget vill inte precis skylta med vad det kostar. Men 1992 uppgick arvoden och ersättningar till politiker på olika nivåer till 1332 miljoner kronor, allt enligt en statlig utredning. Sedan dess har som bekant politikerlöner och politikerarvoden höjts rejält, för en riksdagsledamot handlar det om mer än en fördubbling från 22 330 kronor i månaden 1991 till 51 200 kronor i månaden 2007. Det är därför inte orimligt att uppskatta dagens kostnad till åtminstone 2 miljarder kronor. Sammanlagt finansierar alltså samhället det politiska systemet med i storleksordning 3 miljarder kronor om året.

Minns Friedrich Engels notering om en särskild ämbetsmannakår, stående över samhället, som typiskt för alla stater. Till denna särskilda ämbetsmannakår måste vi idag lägga en lika särskild och lika privilegierad politikerkår, som finansieras via stat och kommun och som lever under helt andra omständigheter än de människor de säger sig representera.

Observationen är inte oviktig. När politiken inte längre utgör ett uppdrag, utan en födkrok, så skapas nya lojaliteter. Systemet självt blir politikernas huvudman, inte väljarna. Vilket är själva syftet. När kapitalismen inte längre behöver kompromissa för att rädda sig själv, så behöver den inte heller demokratin annat än till namnet.

Man skulle kunna döma ut hela det politiska etablissemanget som en bunt korrupta mutkolvar, som för egen vinnings skull springer kapitalismens ärenden. Så är det naturligtvis inte. Må vara att alltfler politiker lever gott på politiken, men få politiker i Sverige är korrupta i den klassiska meningen att de tar emot mutor från enskilda intressen, åtminstone så länge de är akti-

va. Att avdankade toppolitiker säljer sig till näringslivet är däremot mer regel än undantag.

Det statsfinansierade politiska systemet genererar en mer smygande korruption, där det väslavlönade förvaltningsuppdraget successivt blir viktigare än uppdraget att företräda väljarna. Politikens uppgift reduceras till att hålla budget. Vilket i nyliberalismens tidevarv betyder att hålla budget inom allt snävare budgetramar.

Men var tar väljarnas vilja vägen när budgeten styr politiken? Den sätts på undantag, naturligtvis. Blir oviktig eller i vart fall mindre viktig. Men inte bara det. Väljarnas vilja förvandlas till ett otyg i politiken, som det gäller att navigera sig förbi, om nödvändigt via rena manipulationer.

Ett övertydligt exempel är det nya pensionssystemet.

Med ATP fick Sveriges arbetare i början på 1960-talet pensioner värda namnet, detta efter över tio år av intensiv opinionsbildning och efter hård politisk strid mot högern. Äntligen kunde också arbetare se fram mot pensioneringen utan bävan.

Dåtidens sossar utsåg ATP till "folkhemmets kronjuvel". Med rätta. Men de partikamrater som utsågs att värda juvelen hade uppenbart en annan syn på saken, för redan i mitten på 1990-talet satte sig sossarna i slutna förhandlingar med högern med utskrivet syfte att skrota ATP. De blåroda pensionsslaktarna påstod att ATP-systemet inte skulle klara trycket från allt fler äldre. Men det var bluff. Allt som krävdes var en mindre höjning av pensionsavgiften. Men en sådan var de blåroda inte intresserade av. Hela syftet med pensionsförhandlingarna var tvärtom att ta fram ett billigare pensionssystem.

Så begåvades vi med det nya pensionssystemet, ett system som ger de flesta arbetare rena fattigpensioner.

Den nya pensionssystemet utarbetades i hemliga förhandlingar och det drevs igenom med rasande fart. Sossarna genomförde visserligen ett internt rådslag, men när det visade sig att en medlemsmajoritet var kategoriskt emot det nya systemet, så bars resultatet ner i källaren på Sveavägen 68 för att aldrig dyka upp igen. Inga trilskande medlemmar skulle få stoppa denna innovation.

"Folk kommer att bli urförbannade när det förstår vad vi gjort med deras pensioner", sa dåvarande statsministern Göran Persson när systemet väl var beslutat och sjösatt.

Observera utgångspunkten. Politikerna har drivit igenom ett nytt pensionssystem i fullt medvetande om att väljarna inte förstår konsekvenserna av det och i avsikt de inte skall förstå konsekvenserna av det, eftersom de i

så fall skulle bli urförbannade

Än tydligare var förre socialministern Anna Hedborg (s) när SVT:s Uppdrag granskning 2004 gjorde ett reportage om och kring det nya pensionssystemet. Reportern frågade varför politikerna inte förde ut frågan om det nya pensionssystemet till debatt i samhället, som under ATP-striden.

Varpå Hedborg satte upp en förvånad min, uppenbart förbluffad över frågans naivitet.

”Men det gick ju inte”, svarade hon. ”För då hade vi ju aldrig fått igenom det.”

På samma sätt resonerar den EU-positiva riksdagsmajoriteten vad gäller förslaget till ny EU-konstitution. I Sverige är en folkomröstning inte aktuell säger de i korus. Den icke uttalade orsaken är att en folkmajoritet med till visshet gränsande sannolikhet skulle rösta nej till konstitutionen, såsom en folkmajoritet röstade nej till EMU. Bättre då att det så mycket klokare etablissemanget fattar beslut i folkets ställe, så att det blir rätt, så att det blir ja.

Som synes svävar Edmund Burks ande över 2000-talets politiska system. Låt vara att dagens politiker inte talar om ”den svinaktiga massan” eller om ”suset från den antågande barbarskogen”, det duger inte i en tid som gjort demokratin till något som mest liknar en religiös bekännelse. Men den svinaktiga massan finns där i alla fall. I form av den okunniga folkmajoritet som inte begriper landets bästa och som därför måste sidsteppas och köras över. Eller för den delen kommunens bästa. För mönstret går igen också på lokal nivå.

För att det skall bli kapitalistiskt ”rätt” måste politikerna fatta beslut utan att höra folkviljan och allt oftare i öppet trots mot folkviljan, som vad gäller EU-konstitutionen.

Enligt liberal demokratisyn är denna ordning helt ok. Liberalerna talar högtidligt om representativ demokrati. Men det betyder inte att valda politiker skall representera sina väljares vilja eller ens att de har en förpliktelse att förankra sina förslag och beslut bland väljarna. Representativ demokrati betyder istället att det skattefinansierade politiska systemet ersätter väljarna, utan minsta förpliktelse att representera deras vilja. Sedan väljarna gjort sitt den där septembersöndagen vart fjärde år, så är demokratin politikernas och bara deras. Politiker kan fatta vilka beslut de vill, oavsett vad de lovat före valet, de kan svika löften, de kan agera i lönnedom, de kan manipulera, de kan ljuga, de kan köra över opinioner. Men demokrati har vi i alla fall.

Vi kommunister har en mer krävande syn på demokratin, också på demokratin i det kapitalistiska samhället. Vi är vare sig populistiska eller naiva.

Inget representationssystem kan rakt av bejaka alla folkliga opinioner. Valda representanter måste ta ett mer övergripande ansvar, måste se till ett helhetsintresse som ibland kan stå i motsättning till folkliga krav i enskilda frågor. Men valda representanter får aldrig någonsin fatta beslut i öppet trots mot folkviljan, som om den nya EU-konstitutionen, eller i medveten avsikt att bedra dem de säger sig representera, som vad gäller de nya pensionerna. Ett sådant representationssystem är inte längre demokratiskt, representerar inte längre folket.

Ett exempel på hur vi ser på demokratins uppgifter.

En bred majoritet av befolkningen i Sverige vill värna det offentliga välfärdssystemet och den trygghet det ger, ännu hyggligt lika för alla; enligt opinionsundersökningar är till och med de allra flesta beredda att betala mer i skatt, om pengarna går till välfärden.

I ord bejakar det politiska etablissemanget denna breda folkliga opinion. Genom att tävla om vem som kan tala mest och vackrast om skola, vård och omsorg. Men i handling agerar det samlade politiska systemet i rakt motsatt riktning. En allt mindre del av Sveriges samlade resurser satsas numera på den gemensamma välfärden, oavsett regeringens politiska färg.

Argumentet är som så ofta ekonomiskt. Det påstås att ett allt rikare Sverige inte har råd med ett välfärdssystem i nivå med det vi hade på 1980-talet. Påståendet är absurt i sak, givetvis har ett rikare Sverige råd med det ett fattigare Sverige hade råd med. Men låt oss här bortse från sakinnehållet för att istället granska argumentets demokratiska vandel. Har valda politiker överhuvudtaget rätt att på egen hand underkänna en entydig folkvilja? Vilket de i handling gör vad gäller den offentliga välfärden.

Det anser inte vi kommunister. I den stund inget politiskt parti gått till val på nedskärningar i skola, vård och omsorg, i fullt medvetande om att ett sådant vallöfte skulle innebära en bombsäker valförlust, så är alla politiska partier förpliktade att se till att skola, vård och omsorg får tillräckliga resurser. Det duger inte att hänvisa till pengabrist, det är inget demokratiskt argument. Om det verkligen saknas pengar i stat och kommun, vilket det dessvärre regelmässigt gör i ett Sverige som satt det gemensamma på undantag, så är det politikernas demokratiska plikt att skaffa fram de resurser som behövs. Höj skatten för dem som har råd att betala mer i skatt, höj skatten på vinster och aktieutdelningar, sänk de egna lönerna, skär ner i byråkratin – gör vad som helst, men se till att säkra den gemensamma välfärden.

Som synes en mer krävande demokratisyn, men samtidigt den enda möjliga synen om demokratin skall utgöra något mer än ett formellt skal, om än

så viktigt, om detta med folkmakt eller folkstyre skall ha någon som helst innebörd i det verkliga livet.

Vi hävdar att den sociala nedrustning som pågått i Sverige sedan början av 1980-talet i grunden är odemokratisk, den utgår inte från väljarnas vilja och väljarna har heller aldrig godkänt den, inget parti har som sagt gått till val på social nedrustning och än mindre fått majoritet för en sådan politik. Den sociala nedrustningen styrs istället av kapitalägarnas giriga krav på att få lägga beslag på en allt större del av produktionsresultatet för egen del; utgår från och bejakar ett odemokratiskt särintresse.

Vi kommunister bejakar den borgerliga demokratin, trots att den är halv och begränsad. Vi är väl medvetna om att lika rätt inte är och aldrig kan vara lika möjlighet i ett samhälle som mäter möjligheter i pengar, men vi låter oss inte slås ned av denna givna förutsättning. Istället kämpar vi för största möjliga demokrati i det Sverige som är, givetvis i försvar av de formella demokratiska rättigheterna, men också för att ge demokratin ett innehåll som åtminstone ger någon plats åt det folk den säger sig representera. Vi försvarar demokratin, konsekvent och principiellt.

Demokrati och våld

När borgarna skall döma ut oss kommunister som icke-demokrater, så ylar de genast att vi förespråkar våld, att vi hyllar våldet. Vilket inte är sant. Vi kommunister hatar våld och förtryck. Vi drömmer om en värld utan våld och förtryck.

Men drömmar är en sak och verkligheten en annan. Frågan om våldet måste diskuteras utifrån hur världen verkligen ser ut, inte utifrån drömmar om hur den borde se ut.

Börjar man från den ändan är det lätt att se att det sannerligen inte är vi kommunister som är våldsdrykarna i svensk politik. Vilka var det som ville att Sverige skulle sluta upp på USA:s sida i angreppskriget mot Irak? Jo, de var bombhögern, anförd av majoren Björklund, då vice ordförande i folkpartiet. Vilka var det som beslutade att skicka en svensk insatsstyrka till Afghanistan för att avlasta ockupationsmakten USA? Jo, det var Sveriges riksdag med bistånd från samtliga riksdagspartier.

Vänsterpartiet har numera dragit tillbaka sitt stöd till den svenska våldsinnsatsen i Afghanistan, vilket skall noteras med uppskattning. Men då det begav sig hade vänsterpartiets representant i försvarsutskottet bara en invändning. Som sann feminist ansåg Berit Johannesson att insatsstyrkan borde innehålla fler kvinnor. Numera har det svenska krigsmakten som bekant inte

längre till uppgift att försvara Sverige mot utländsk invasion, utan vi har begåvats med ett sk insatsförsvar. En liten elitkår av yrkessoldater skall skickas jorden runt för att framtvinga fred och demokrati, en omläggning som samtliga riksdagspartier står bakom.

Så finns det inte längre någon motsättning mellan våld och demokrati i den officiella politiken, utan det är tvärtom tillåtet och föredömligt att tillgripa våld för att framtvinga det som imperialismen kallar demokrati. För inte är det väl trädgårdsodling de svenska elitsoldaterna skall syssla med i fjärran land?

Den enkla sanningen är att samtliga politiska partier i Sveriges riksdag förespråkar våld. I sammanhang som passar dem. Att förespråka våld är helt enkelt ingen partiskiljande fråga, med undantag för den rena pacifismen. Vilket alls inte är konstigt.

”Krig är politikens fortsättning med andra, våldsamma medel”, sa redan den tyske militärhistorikern Carl von Clausewitz och det är en sanning som står sig. I klassamhället är våldet en del av politiken.

I denna mening förespråkar också vi kommunister våld i den värld som är. Vi förespråkar de ockuperades rätt att göra motstånd och de förtrycktas rätt att göra uppror. Det är här den verkliga skiljelinjen går mellan oss och våra liberala belackare. De stödjer varje våldshandling från USA och är till och med beredda att aktivt understödja dessa våldshandlingar, också när de står i uppenbar strid mot internationell rätt; de stödjer förtryckarnas våld mot de förtryckta och tjuter upprört om terrorism när de förtryckta har fräckheten att göra motstånd mot imperialismens våld.

Visst vore världen mycket bättre om den var fri från våld. Men i en värld där våldet är ständigt förekommande duger det inte att drömma sig bort från verkligheten. För förtryckarens våld eller för de förtrycktas, så står frågan och den går inte att fly undan. Att passa är att stödja den starkes rätt.

Apropå detta med terrorism. Ockupanter anklagar alltid de som gör motstånd för terrorism. Det gjorde britererna i Indien och fransmännen i Algeriet och USA i Vietnam. Det gjorde också tyskarna under andra världskriget. Motståndskämparna i Danmark och Norge och i alla andra av Tyskland ockuperade länder var enligt nazisterna terrorister. Det smått kusliga är att de också var terrorister – om man skall gå efter vår tids definitioner. Hjältarna från Telemark, de modiga män och kvinnor som sprängde tyskarnas tungvattenreaktor i Rjukan och som därmed stoppade Hitlers planer på att skaffa sig kärnvapen, var terrorister enligt dagens liberala definition.

Ibland kan de vara bra med historiska perspektiv. Ta detta med själv-

mordsbombare. Vi kommunister är inte särskilt förtjusta i den typen av motstånd, vi tycker bättre om levande motståndsmän och motståndskvinnor. Därför föredrar vi gerillakrig. Att slå till snabbt för att sedan lika snabbt dra sig tillbaka med så få förluster som möjligt.

Men glöm detta med självmordsbombare som något mystiskt muslimskt med rötter i religiös fanatism. Att offra sitt liv för en god sak är inte mer muslimskt än att det också är norskt. Som i fallet med den hjältemodige busschauffören.

Bara några dagar efter det att Tyskland ockuperade Norge i april 1940 dök den hjältemodige busschauffören upp som stor nyhet. Det berättades att tyskarna beordrat en norsk busschaufför att köra en kontingent tyska soldater från Oslo till Hönefoss. Han kunde inte neka, då hade han fått ett skott för pannan, så han satte sig i sin buss och började köra den bergiga vägen åt nordost. Men vid ett brant stup en bit upp i fjället tog han sats och körde av vägen.

Naturligtvis dog busschauffören, men det sades att han tog 60 tyskar med sig i döden, vilket gjorde honom till en sägenomspunnen hjälte, av en äldre generation normmän ihågkommen med värme än idag. Det sägs rentav att hans hjältemod bidrog till att förjaga den uppgivenhet som präglade Norge veckorna efter den tyska inmarschen och att han därvid fick betydelse för den breda motståndskamp som efterhand utvecklades i vårt västra grannland.

Närmare 30 år efter kriget uppdagades det att historien om den hjältemodige busschauffören var påhittad, just för att rida spärr mot den uppgivenhet som förlamade det norska folket i inledningen av ockupationen. Vårt norska broderfolk fick hitta på sin självuppoftande hjälte. Vilket inte gör det historiska perspektivet mindre tydligt. Att offra sitt liv för frihetens sak är vare sig muslimskt eller religiöst. Självuppoftning är och har alltid varit en del av folkens frihetskamp.

Åter till detta med våld och demokrati.

Borgarna påstår att vi kommunister vill omstörta samhället med våld. Det vill vi inte alls. Ingen skulle bli gladare än vi om Marcus Wallenberg och hans kusin hälsade en socialistisk arbetarregering med att frivilligt frånträda alla sina privilegier för att sedan fogligt acceptera erbjudandet om jobb som vaktmästare på Svenska folkbanken.

Om överklassen snällt accepterar en samhällsomvandling som berövar den alla dess privilegier, så behövs inget tvång och inget våld för att säkra den massiva folkvilja som är själva förutsättningen för en socialistisk arbe-

tarregering. Vi är dock tveksamma till överklassens demokratiska vandel. På goda grunder. Det finns faktiskt inte ett enda historiskt exempel på att överklassen utan motstånd accepterat en socialistisk samhällsomvandling, inte ens när en sådan varit legitim utifrån vedertagen liberal demokratisyn.

★ Se på Chile 1973. Salvador Allende var folkvald president och ledde en folkvald regering. Men det hindrade inte general Pinochet och hans militärjunta från att dränka det chilenska folkets socialistiska strävanden i blod. På uppdrag av den chilenska överklassen och USA.

★ Se på Nicaragua 1984. Daniel Ortega var vald president och hans sandinister vann en jordskredsseger i parlamentsvalet detta år. Men det spelade ingen roll för Ronald Reagan, United Fruit och de nicaraguanska godsägarna. De skickade sina mördarband att terrorisera Nicaragua i alla fall.

★ Se på Venezuela 2002. Hugo Chávez var både vald och återvald president, men det hindrade inte liberalerna att genomföra ett militärt kuppför sök mot honom, givetvis med stöd från USA och till applåder från liberaler världen över, inklusive de svenska.

Så ser världen ut. Överklassen accepterar demokratin så länge den lydigt gör sitt lydig halt vid ägandets makt. Men överskrider demokratin denna gräns, om en folkmajoritet får för sig att konfiskera en makt som överklassen reserverat för sig själv, då är överklassen inte demokratisk längre. Utan terroristisk.

Man kan beklaga detta faktiska tillstånd. Men man kan inte blunda för det. Därför säger vi kommunister: Demokratin får aldrig böja sig för överklassens våld; folkmajoritetens vilja måste försvaras, allt annat är att döma folkmajoriteten till evig underkastelse, allt annat är att säga att demokratin för evigt måste förbli halv.

Demokratin – folkmakten – måste försvara sig mot dem som hotar den. Det är vår enkla ståndpunkt om detta med våldet.

Den socialistiska demokratin

Det finns ingen ”ren” demokrati, inget hundra procentigt folkstyre. Demokratin är en statsform och eftersom alla stater representerar ett klassherravälde, den ena klassens makt över den andra, så är också den socialistiska demokratin relativ. Den utesluter den kapitalistiska kontrarevolutionen.

Ändå utgör socialismen till sin grundläggande karaktär en utvidgning och fördjupning av demokratin jämfört med alla tidigare demokratiska system. För att den representerar folkmajoritetens makt i samhället. Till skillnad från den borgerliga demokratin, som bakom den glättade ytan är ett uttryck

för den ägande minoritetens makt.

Detta kan synas som ett närmast absurt påstående i en tid då socialismen döms ut som totalitär och marxismen som en totalitär ideologi, till synes inte utan skäl. Den socialism som hittills existerat uppvisar med få undantag stora brister, inte minst vad gäller demokratin.

Ändå är påståendet sant. Socialismen är inte bara genuint demokratisk till hela sina karaktär, har inte bara folkflertalets makt som bärande idé, utan den kan dessutom inte överleva utan demokrati, utan folkflertalets engagemang och aktiva deltagande i den politiska processen och i den dagliga förvaltningen av samhällsfunktionerna. Detta måste understrykas. Demokratin är livsnödvändig för socialismen, ty utan demokrati förfaller socialismen i byråkratism, i den bevisligen livsodugliga form som gått till historien som realsocialism.

Detta representerar en historisk skillnad. För kapitalismen är demokratin en lämplig statsform, för att den sveper in ägandets makt i en demokratisk skepnad, i en formell demokrati. Men den är inte nödvändig. Om demokratin inverkar menligt på affärerna, så inskränks den, som i dagens EU. Om den hotar affärerna, som i Chile i början på 1970-talet, så avskaffas den. För kapitalismen är militärdiktatur ett tillgripbart alternativ.

För socialismen är demokratin oundgänglig. Det är folkflertalets engagemang och delaktighet som är själva förutsättningen för socialismens överlevnad. Detta innebär inte att socialismen kan vara tillåtande gentemot sina fiender, gentemot den kapitalistiska kontrarevolutionen. Socialistisk demokrati innebär maximal demokrati för folkflertalet. Men samtidigt den mest hårdnackade kamp mot dem som vill återupprätta utsugningens system och därmed sin egen rätt att leva på andras arbete.

Också i detta finns en historisk skillnad som är viktig att observera. De stora revolutionerna innebär att en klassdiktatur ersätts av en annan – slavägarnas klassdiktatur ersättes av feodalherrarnas vars diktatur i sin tur ersättes av borgarnas. Det var ibland våldsamma tillställningar, som den franska revolutionen 1789, då kungen och de ledande adelsmännen halshöggs till folkets jubel. Men det har också gått lugnare till, som här i Sverige. Gustav IV Adolf halshöggs inte 1809, utan skickades bara i exil.

Men oavsett formerna, så utgör de stora revolutionerna väldiga skov i historien. Ett ny samhällsformation föds ur den gamla.

Ändå utgör de tidigare revolutionerna stilla västanfläktar jämfört med den socialistiska. Den socialistiska revolutionen ersätter inte ett utsugarsystem med ett annat, som den feodala och den borgerliga, utan den avskaffar ut-

sugningen eller har åtminstone som ambition att göra det, vilket gör den så mycket mer omtumlande för den härskande klass som förlorar sin ställning i revolutionen.

Slavägarna kunde förvandla sig själva till feodal aristokrati och adelsmän kunde återuppstå som borgare, vilket de också gjorde. För de tidigare härskande klasserna fanns en framtid bortom nederlaget. Men inte för borgarklassen i den socialistiska revolutionen. Utan kontrarevolution är borgarklassen räddningslöst förlorad som klass.

Detta gör den kapitalistiska kontrarevolutionen till den mest frenetiska, den mest barbariska och den mest terroristiska av alla kontrarevolutioner. För att borgarklassen efter revolutionen saknar möjlighet att återuppstå som något annat än borgarklass.

Den socialistiska demokratin, som samtidigt är den proletära diktaturen, kan därför inte tillåta sig någon vänlighet i förhållande till den kapitalistiska kontrarevolutionen, kan inte var ultrademokratisk, vilket diverse låtsasväns-ter begär, som regel förblindad av den borgerliga demokratin formella rättigheter. Den borgerliga demokratin ger arbetarklassen formella rättigheter i visshet om att formella rättigheter är mycket lite värda i ett system där reella rättigheter köps för pengar. Men den socialistiska demokratin, som bara känner reella rättigheter, kan inte bjuda kontrarevolutionen på det minsta lilla.

I sak är detta ganska enkelt att förstå. Vad betyder liberal tryckfrihet i ett land som Kuba? Jo, frihet för de terroristiska knarkmiljardärerna i Miami att starta tidningar och TV-stationer, självklart med stöd från vännerna i CIA; betyder frihet för kontrarevolutionen att bedra och beljuga ett folk som i mer än 40 år plågats av en imperialistisk handelsblockad och av alla umbäranden som den fört med sig. Bara låtsassocialister kan förespråka något sådant.

En utvidgad demokrati

Socialismen är inget schema, inte någon fix och färdig samhällsmodell som Marx och Lenin tänkte ut vid sina skrivbord. Socialismen utgör inte heller något slutmål för kommunister. Istället representerar socialismen en övergångsperiod, under vilken det gamla samhället omvandlas i ett nytt. Varvid det skall understrykas att det inte bara handlar om kapitalismens omvandling till kommunism, utan fastmer om klassamhällets omvandling till det klasslösa samhället. Detta ger den fulla dramatiken i den socialistiska revolutionen. Den förnekar inte bara kapitalismen, utan hela den period som de-

lat upp samhället i klasser, från slavsamhället och framåt.

Att socialismen representerar en övergångsperiod är viktigt. En så dramatisk förändring som hela klassamhällets avskaffande kan inte ske i ett enda slag. Tvärtom krävs en lång och mödosam kamp mot resterna av det gamla samhället och inte minst mot resterna av det gamla samhällets tänkande, en kamp som visat sig vara längre och svårare än vad socialismens pionjärer trodde och hoppades på.

Socialismens karaktär av övergångsperiod innebär också att socialismen kan se väldigt olika ut, beroende på var den bryter igenom. I ekonomiskt och kulturellt outvecklade länder blir kampen som regel lång och tuff; det blir nödvändigt med kompromisser, rentav nödvändigt att låta rester av det gamla samhället leva kvar längre än vad som vore önskvärt.

Det viktiga i detta sammanhang är inte revolutionens omedelbara resultat, utan dess rörelseriktning. Revolutionen får inte ses som ett enkelt maktövertagande, utan som en pågående revolutionär process, där socialismen steg för steg flyttar fram sina positioner på det gamla samhällets bekostnad. I samma ögonblick som denna process avstannar eller förfaller till att "gilla läget", så är socialismen förlorad.

"Vi kommunister är de evigt missnöjda", säger Fidel Castro. Det är en kärnfull sammanfattning av den revolutionära socialismens ståndpunkt. Det duger inte att slå sig till ro med sakernas tillstånd och det är absolut otillåtet att skönmåla ofullkomligheter för den goda sakens skull. Det är istället den skoningslösa kritiken mot bristerna och den ständiga kampen mot ofullkomligheterna, som för socialismen framåt.

Med detta sagt kan läsaren få intryck av att socialismen kan se ut precis hur som helst. Så är det naturligtvis inte. Socialismen kan se olika ut beroende hur mycket den bär med sig från det gamla samhället. Men socialismen förutsätter att de avgörande produktionsmedlen ägs och drivs gemensamt och att socialistisk behovsproduktion ersätter kapitalistisk profitproduktion. Detta är socialismens ekonomiska sida. Men den har också en politisk. Socialism kräver arbetarmakt, kräver demokrati.

Kan en enpartistat vara demokratisk?

Socialismens hittillsvarande erfarenhet understryker denna sidas vikt. Genom staten är det möjligt att bekämpa kontrarevolutionen. Men för att besegra den krävs socialistisk demokrati, krävs folkmajoritetens aktiva deltagande i den politiska processen och den dagliga skötseln av samhällsfunktionerna. Vad gäller den socialistiska demokratins historiska erfarenheter är

det först nödvändigt att diskutera några företeelser som många uppfattar som stötande. Som detta med enpartisystemet.

Från svensk horisont är ett politiskt system som inkluderar bara ett parti svårt att acceptera, vana som vi är med en demokrati som administreras via ett flerpartisystem. Om demokrati är att rösta på olika partier, så kan ett enpartisystem naturligtvis inte vara demokratiskt.

Man behöver inte gå till socialistiska länder för att hitta ett annat perspektiv. Så argumenterade Tanzanias förste premiärminister och president, Julius Nyerere, för det enpartisystem som gällde i de flesta nya länder i Afrika efter frigörelsen från kolonialismen.

I Afrika betyder ett flerpartisystem splittring efter etniska gränser, partierna blir oundvikligen stampartier, hävdade Nyerere. Han varnade för att partimässig pluralism leder till upplösning av de nya staterna och i värsta fall till blodiga stamkrig, en spådom som dessvärre besannats alltför många gånger. Nyerere var någon slags afrikansk socialdemokrat, han var en välutbildad och ytterst timid man. Men han ledde ett nationellt enhetsparti och var president i en enpartistat. För att en sådan ordning var nödvändig för ett Tanzania som ännu inte var en enhetlig nation,

Man kan diskutera demokratins status i det Afrika som var och i det Afrika som är. Men inte utifrån västerlandets trångsynta mall. De afrikanska länderna måste forma sina demokratiska system efter sina egna förutsättningar.

Detsamma gäller socialistiska länder. Den socialistiska demokratin kan se väldigt olika ut, åtminstone till formen. Så är enpartisystemet alls inte utskrivet av någon kommunistisk doktrin, vilket den liberala lögnen påstår, utan resultatet av den specifika politiska processen i några socialistiska länder.

Men alls inte i alla. Vet till exempel att det finns fyra partier representerade i högsta folkförsamlingen i det av borgarna så hatade Nordkorea, bland dem ett buddistiskt parti, att det finns tre partier i Vietnam och att de fanns fyra partier i det forna DDR.

Flerpartisystem, alltså, om än inte i liberal mening. För i alla hittillsvarande socialistiska länder spelar det parti som bär fram revolutionen en särskild roll, ett förhållande vi skall återkomma till.

Det forna Sovjetunionen utgör enpartisystemets moder och Lenin systemets barnmorska, åtminstone om man skall tro liberalerna. Men det är i vanlig liberal ordning en sanning med modifikation.

Vet att just Lenin våren 1918 bildade koalitionsregering med det socialistrevolutionära partiets vänster, som var för revolutionen. Under revolutio-

nens inledningsskede var det som blev Sovjetunionen alls inte en enpartistat, utan det fanns en hel flora av partier i Ryssland, som hade samma rätt och samma möjligheter att verka som det som senare blev kommunistpartiet.

Bara den öppna kontrarevolutionens partiet var förbjudna. Av skäl lätta att förstå. Dessa partier initierade och ledde ett bestialiskt inbördeskrig mot arbetar- och bonderegeringen. Med stöd av interventionsstyrkor från 14 imperialistiska länder. Vilken demokrati kramar terrorister i maskopi med främmande makt?

En bit in på 1920-talet verkade ett flertal partier i Ryssland, vid sidan av det parti som då formerats som Sovjetunionens kommunistiska parti (bolsejvikerna). Men dessa partier försvann ett efter ett, inte för att de förbjöds, det skedde bara i undantagsfall och bara då legala partier lierade sig med den terroristiska kontrarevolutionen, utan för att de upplöste sig själva, som regel för att sedan söka inträde i SUKP(b). Internationalisterna upplöste sig själva 1919. Maximalisterna följde efter 1920 och Socialistrevolutionärerna 1921.

Det var alltså inte Lenin som skapade enpartistaten, utan den skapades i den historiska processen, av klasskampen och av de krav klasskampen ställde i den unga Sovjetunionen, av kravet på en enhetlig vilja för att driva revolutionen framåt.

Kubas Kommunistiska Parti utgör ett senare exempel på samma historiska process. I sin nuvarande form existerade inte detta parti när revolutionen segrade 1959, utan dagens parti bildades först 1965, då som resultatet av en enhetsprocess mellan de tre politiska krafter som därtills burit fram revolutionen. Fidel Castro var inte kommunist 1959 och han ledde inte ett kommunistiskt parti. Men han blev kommunist och ledare för ett kommunistiskt parti. För att den kubanska revolutionen behövde den sammanhållande och ledande kraft som Kubas Kommunistiska Parti idag utgör.

På 2000-talet ställer den bolivarianska revolutionen i Venezuela likartade krav. Varför Hugo Chavez tagit initiativ till att sammansluta de revolutionära krafterna i ett revolutionärt enhetsparti. Det handlar inte om ett kommunistiskt parti, arbetsnamnet är Venezuelas förenade socialistparti. Hugo Chavez är som bekant inte kommunist. Men vare sig namnet eller partiets teoretiska orientering spelar roll för vårt resonemang i detta begränsade avseende. Det väsentliga är att det är revolutionen och klasskampen som ställer krav på ett revolutionärt enhetsparti, inte någon slags teoretisk doktrin.

Kan då en enpartistat vara demokratisk? Liberalerna vrålar nej, självklart

inte, demokratin kräver valfrihet, kräver flera partier. Men det gäller som sagt att vidga perspektivet, att se bortom det politiska systemet i väst och Sverige.

Låt oss formulera om frågan: Kan folkmakten organiseras utan mellanled, utan att lämnas över till ett partipolitiskt system, direkt via och genom folket?

Vi kommunister svarar ja på den frågan. Vilket inte betyder att vi hävdar att den socialistiska demokratin måste organiseras utan ett partipolitiskt mellanled, bara att det finns andra, väl så demokratiska möjligheter.

Låt oss för ett ögonblick återvända till Friedrich Engels, som på sin ålders höst fick frågan om hur proletariats diktatur egentligen skall organiseras. Han svarade lite motvilligt, för som marxist var Engels väl medveten om att arbetarstaten är ett resultat av klasskampen, inte av aldrig så listigt hoptotade skrivbordskonstruktioner. Vilket gör att den kan organiseras på olika sätt. Men Engels ville inte bli svaret skyldig, så han svarade ändå: ”Nåväl, mina herrar. Ni vill veta hur denna diktatur ser ut? Se då på Pariskommunen! Det var proletariats diktatur.”

Den som frågar oss om hur den socialistiska demokratin skall organiseras får också ett motvilligt svar. För att det finns olika möjligheter. Varav de flesta ännu inte prövats. Hur demokratin i ett socialistiskt Sverige skall organiseras vet vi faktiskt inte. Vi vet att den betyder utvidgad demokrati och reell demokrati och demokrati utan privilegier för förtroendevalda och att den inkluderar omedelbar avsättbarhet för förtroendevalda som missköter sig, annars är den inte socialistisk.

Men de exakta formerna bestäms inte av oss, utan av de män och kvinnor som i en förhoppningsvis snar framtid bär fram den svenska revolutionen. Befriade från de skygglappar som det nuvarande samhället sättet på oss alla, så kommer de att komma på fantastiska lösningar, precis som pariskommunarderna gjorde på sin tid, lösningar som ligger bortom vår tids tankeförmåga. Framtidens socialism är inte ett schema utan ett underbart äventyr!

Men inte heller vi vill bli svaret skyldiga. Så för att åtminstone presentera något slags svar, så säger vi: Nåväl, kära vänner. Ni vill veta hur en socialistisk demokrati kan se ut? Se då på Kuba! Det är en socialistisk demokrati.

Att besöka folkmakten på Kuba är en egenartad och för en svensk smått uppskakande upplevelse. I positiv bemärkelse. Så låt oss göra ett besök. Med hjälp av ett kort avsnitt ur en lång artikel som författaren till denna broschyr skrev efter en resa till Kuba hösten 2003.

Folkmakt i den helige andens stad

Angela tittar häpet, och lite uppbragt, på oss. ”Ersättning? Nej, absolut inte. Här på Kuba tar vi inte betalt för att företräda våra väljare.”

Vi sitter i den lokala folkmaktens hus i staden Sancti Spiritus på Kuba. Den helige andens stad. På podiet ordföranden Omar Gonzalez och de svenska gästerna, i bänkarna ett tiotal folkvalda, män och kvinnor i olika åldrar och med skiftande hudfärg. De har kommit för att diskutera demokrati med oss. Kubansk och svensk.

Angela gör sin första period som folkvald i det som närmast kan liknas vid kommunfullmäktige i Sancti Spiritus. Men där slutar också likheten.

”Varje måndag håller jag möte för väljarna i mitt valdistrikt”, berättar Angela. ”Dit kan vem som helst komma för att framföra klagomål, ställa frågor eller för att peka på problem som de vill att jag skall ta upp.”

”En gång i halvåret måste jag sedan avlägga rapport för mina väljare på ett stormöte. Enligt vallagen är jag skyldig att redovisa vad jag gjort. Är väljarna inte nöjda med mig kan de begära att jag avgår eller att jag avsätts. Väljarna är mina uppdragsgivare och i vårt system har de den avgörande makten också mellan valen.”

Angelas valdistrikt består av knappt tusen väljare. Hon berättar att bostadsfrågan är det största problemet för människorna i hennes distrikt. Av vad vi har sett är husen i Sancti Spiritus i betydligt bättre skick än i delar av centrala Havanna, men Angelas väljare anser att det finns mycket mer att göra. Därför arbetar hon nu med bostadsfrågan.

Detta med avsättbarheten är naturligtvis intressant för en kommunist. Kan en folkvald avsättas under löpande mandatperiod ökar väljarnas inflytande och risken för att politiker företräder andra intressen än sina väljares minskar. Vi ber om ett förtydligande.

Folkmaktsförsamlingens sekreterare Dorban Caneganez plockar genast fram vallagen och läser högt för oss. Lagen är otvetydig. Folkvalda som missbrukar väljarnas förtroende eller som missköter sig på andra sätt inte bara kan utan skall avsättas. Under löpande mandatperiod. Kravet är att minst 10 procent av väljarna skriver under en sådan begäran. Om så sker skall nyval utlysas.

Är det mer än vackra ord på ett papper? Vi kastar ut frågan och det mumlas lite i bänkarna.

”Under förra mandatperioden var det några som avsattes här i Sancti Spiritus”, svarar en man i militäruniform. ”Men det är inte det typiska. Poängen

med vårt system är att vi som är valda aldrig skall förlora perspektivet på vårt uppdrag. Vi måste hela tiden lyssna på våra väljare och göra vårt bästa för att företräda dem. Vår demokrati byggs nerifrån och upp. Väljarna är hela tiden med i diskussionen.”

De tio som sitter framför oss är måhända inte representativa för alla folkvalda i Sancti Spiritus. Ändå slås vi av att de är påfallande unga och att hälften av dem gör sin första period som folkvalda.

Det skojas lite när en färgad kvinna presenterar sig. Hon heter Maria och ser inte nämnvärt äldre ut än sin kamrater. De andra tycker att hon är för blygsam. De berättar att Maria blivit omvald fyra gånger. Med tydlig beundran och respekt. Det är uppenbart inte så lätt att bli omvald. Man måste ligga i och få något utträttat, annars väljs någons annan nästa gång.

Vi berättar för dem om Anna Hedborg. Hur hon i TV sa att förslaget till nytt pensionssystem inte kunde föras ut till diskussion i samhället ”eftersom det aldrig skulle gått igenom då”. Och om Göran Perssons uttalanden om att folkomröstningar är odemokratiska.

Ett förskräckt och misstroget mummel bryter ut i bänken. Det kan inte vara sant? Inte i Sverige. Inte i ett demokratiskt land.

”Här på Kuba förs alla stora frågor ut till diskussion i hela samhället”, säger Dorban Caneganez. ”Om folkmaktens nationalförsamling förbereder en ny lag så diskuteras den på alla arbetsplatser och i alla massorganisationer. Först när förslaget är folkligt förankrat och har folkligt stöd fattas beslut.”

Vi talar länge med de folkvalda i Sancti Spiritus och ställer många frågor, också sådana som skulle kunna uppfattas som oförskämda. Någon fullständigt klar bild får vi naturligtvis inte, för det är församlingen för liten och tiden för kort. Men ett intryck är mycket starkt: Här sitter politiker av ett annat slag än dem vi normalt möter i Sverige; politiker som bryr sig om sina väljare, som lever som sina väljare, som inte har som utgångspunkt att sko sig för egen del, utan som verkligen ser sina uppdrag som ett förtroende.

En liten utflykt.

Tillbaka i Havanna besöker vi Folkmaktens nationalförsamling, motsvarigheten till vår riksdag. Vi träffar Ramón Pez Ferro, ordförande för nationalförsamlingens kommission för internationella relationer. Han har varit med förr, så han blir vare sig häpen eller uppbragd när vi frågar om lönevillkor och privilegier.

”En svensk riksdagsman frågade mig en gång om mina privilegier”, berättar han. ”Jag svarade att jag har privilegiet att dela mitt folks villkor, både folkets umbäranden och folkets förmåner. För så är det hos oss. Vi som är

valda har inga speciella förmåner.”

Som ordföranden i en av nationalförsamlingens kommissioner arbetar Ramón Pez Ferro i Havanna huvuddelen av året, trots att han kommer från och är vald i en liten stad på centrala Kuba.

”Ungefär hälften av nationalförsamlingens ledamöter ingår i någon av kommissionerna och måste därför arbeta här i Havanna”, berättar Ramón Pez Ferro. ”Principen är då att vi har samma lön som vi hade innan vi flyttade hit. Den andra halvan av ledamöterna är bara här när nationalförsamlingen sammanträder, det är två gånger om året under två veckor. Övrig tid lever de som vanligt på sina jobb och i sina valkretsar. Vi tycker det är viktigt. De folkvalda bör finnas bland sina väljare i så hög utsträckning som möjligt.”

Åter i Sancti Spiritus.

De folkvalda vi talar med är alla medlemmar i Kubas kommunistiska parti, PCC (Partido Comunista de Cuba). När vi frågar svarar de unisont ja och med uppenbar stolthet. De är naturligtvis inbjudna att diskutera med oss just därför att de är partimedlemmar, vilket vi inte finner underligt. Vi är ju en partidelegation inbjuden av PCC, så naturligtvis kallar partiet sina medlemmar att diskutera med oss.

Men Dorban Caneganez skyndar sig ändå att rätta till alla eventuella missförstånd.

”Att många folkvalda är partimedlemmar visar vilket förtroende partiet har bland folket”, säger han och de andra nickar instämmande. ”Men det finns också folkvalda som inte är partimedlemmar. För att bli uppsatt som kandidat måste du ha förtroende bland människorna i ditt valdistrikt. Det är väljarna som nominerar kandidater, inte partiet. Partiet deltar inte i valen, får inte sätta upp kandidater och får inte propagera för den ena eller andra kandidaten. Det är förbjudet i lag.”

I svenska öron låter det naturligtvis underligt, särskilt om man betraktar den liberala demokratin som det optimala uttrycket för folkligt inflytande i politiken och inte förmår att se bortom dess trånga ramar. Men så är det på Kuba. Man har ett demokratiskt system utan partier. Inget enpartisystem, alltså, inte vad gäller val och folkrepresentation, där Kubas kommunistiska parti inte deltar och inte får delta, utan ett partilöst system.

Ett kubanskt system, givetvis, anpassat efter kubanska förhållanden och behov. Men också ett demokratiskt system.

Demokrati betyder folkmakt och vad är det som säger att folkmakt prompt måste utövas via partier? Kuba har utvecklat en annan modell, ett decentraliserat och mer direkt folkstyre med större inflytande för vanliga

människor och med större krav på folkligt deltagande i politiken. De finns säkert andra vägar att gå för att upprätta en genuin folkmakt, till skillnad från liberalerna gör kubanerna inte anspråk på att deras modell är optimal och universell. Men efter att ha talat med företrädare för den kubanska folkmakten på alla nivåer är ett intryck mycket starkt: Här handlar det om människor som verkligen menar allvar med att företräda folket och som i sitt arbete har ett mycket tätt förhållande till sina väljare.

Samtal säger inte allt, man behöver studera ett samhälle mer ingående för att få en inblick i dess innersta väsen. Men samtal säger ändå något. När en genuin demokratisyn är den röda tråden i allt vad folkmaktens företrädare säger är demokratin inte i fara.

Där slutar vårt numera gemensamma besök på Kuba. Men innan vi lämnar den socialistiska ön i Karibien bör något sägas om det kubanska valsystemet, som alls inte är som det svenska och säkert lite märkligt för den som mäter allt efter de svenska mått som också är liberala. Men är det demokratiskt? Döm själv!

I kort sammanfattning fungerar valsystemet på Kuba så här. Valen är rena personval. Det är inte partier som kandiderar och det är heller inte partier som nominerar kandidater. Kubas kommunistiska parti är tvärtom i lag förbjudet att delta i valen och har ingen formell möjlighet att påverka nomineringsprocessen.

Vad gäller kommunvalet sker nomineringen på öppna möten i de små grannskapsenheter som det kubanska samhället är indelat i. Enligt den kubanska vallagen får en valkrets bestå av högst åtta grannskapsenheter, så det handlar om små enheter om något eller några hundratal väljare där de flesta känner varandra.

Lagen säger att minst 75 procent av väljarna måste vara närvarande på det öppna mötet för att nomineringen skall vara giltig. Den demokratiska processen förutsätter alltså ett mycket stort mått av folkligt deltagande, åtminstone jämfört med Sverige, där vi som väljare bara har att stoppa papper i valkuvert en gång vart fjärde år.

Varje granskapsenhet får nominera högst en kandidat och för att nomineringsprocessen skall bli giltig måste den resultera i minst två nominerade. Eftersom varje valkrets består av högst åtta grannskapsenheter, så ställs alltså minst två och högst åtta kandidater mot varandra i själva valet.

Någon valrörelse i svensk mening bedrivs inte. Kandidaterna tävlar inte med varandra om att avge löften de inte kan eller ens avser att hålla och de smutskastar inte varandra. Istället publiceras biografier över dem och deras

meriter på anslagstavlor runt om i valkretsen. Det är den enda valkampanj som bedrivs, förutom en allmän kampanj för att alla skall delta i valet.

Valen till de kommunala folkmaktsförsamlingarna sker med 2,5 års mellanrum, varannan gång på hösten och varannan på våren. För att bli vald måste en kandidat få minst 50 procent av rösterna. Om ingen kandidat får hälften av rösterna förrättas nyval mellan de två kandidater som fått flest röster.

Valen till provinsförsamlingarna och nationalförsamlingen, motsvarigheterna till landsting/regioner och riksdag i Sverige, äger rum vart femte år och bygger på kommunvalen på så sätt att de kommunfullmäktigeledamöter som är direktvalda av sina grannar spelar en avgörande roll i nomineringsprocessen.

Inför valet till provinsförsamlingarna och nationalförsamlingen bildas valberedningar bestående av representanter för de stora folkrörelserna med representanten för fackföreningsrörelsen CTC som ordförande. Efter en grundlagsrevision 1992 deltar inte Kubas kommunistiska parti och dess ungdomsförbund i dessa valberedningar.

Inom ramen för nomineringsprocessen, som är minst lika viktig om inte viktigare än själva valet, hålls tiotusentals möten på arbetsplatser och i bostadsområden, där väljarna kan komma med förslag och synpunkter. Inför valet 1998 diskuterades över 60000 förslag till kandidater på dessa möten.

Valberedningen lägger ett första förslag till valsedel med minst dubbelt så många kandidater som det antal mandat som tillkommer kommunen. Den slutliga valsedeln fastställs sedan av kommunförsamlingen. Den innehåller lika många namn som antalet mandat, så valet handlar om att godkänna de förslag som nomineringsprocessen resulterat i, inte att välja den ena eller den andra kandidaten. Om någon kandidat inte får minst 50 procent av rösterna måste valet göras om.

På alla nivåer i det kubanska systemet kan en vald representant avsättas om han eller hon missbrukar sitt förtroende. Kravet för att ompröva ett val är att minst 10 procent av väljarna kräver det.

Partiet och staten

Åter till huvudspåret. På Kuba finns bara ett erkänt politiskt parti. Ändå hävdar vi att Kuba är en demokrati. För att demokrati betyder och skall betyda folkmakt. En stats demokratiska status avgörs helt enkelt inte av antalet partier, utan av graden av folkligt inflytande och folklig delaktighet i politiken. Varvid den som betraktar verkligheten med öppna ögon lätt kan se att det

kubanska folket har ett mycket större inflytande och en mycket större delaktighet i politiken än till exempel folket i USA och för den delen folket i Sverige, där partierna numera mest utgör en spärr mot folkligt inflytande.

Detta betyder inte att demokratin på Kuba är perfekt, men så finns heller ingen perfekt demokrati. Vi beklagar ingalunda att Kuba håller den CIA-finansierade sk oppositionen i strama tyglar. Den liberala oppositionen utgör bara den terroristiska kontrarevolutionens fredliga mask och den måste bekämpas i ett land som är utsatt för imperialistisk blockad och ständigt hot om imperialistisk intervention, allt annat vore att utlämna socialismen till dess fiender.

Visst vore det mycket bättre om kubanerna kunde låta liberalerna prata på, som patetiska relikter från en svunnen tid. En sådan ordning kräver dock att den kubanska socialismen tillåts sköta sig själv, utan yttre hot och inblandning. Det är hotet från den imperialistiska kontrarevolutionen som gör det nödvändigt att begränsa yttrandefriheten för dem som gör sig själva till verktyg för detta hot.

Låt oss med detta avsluta resonemanget om partiet och staten.

Kubas Kommunistiska Parti deltar inte och får enligt konstitutionen inte delta i valen till de representativa organen. Folkmakten är förbehållen folket. Partiet har en annan, mer ideologisk roll, har att driva på den revolutionära processen och har att kontrollera att nödvändiga åtgärder vidtas och genomförs till revolutionens försvar. Partiet är en samhällsorganisation, har en roll vid sidan av de statliga organen.

I den socialistiska demokratin är en sådan roll helt nödvändig, för om partiet blir en del av staten och rentav tar över delar av statens funktioner, så förvandlas folkmakten till ett tomt skal. Folkets makt blir partiets makt.

Än Sovjet då, invänder den skeptiske. Om partiet skall ha en roll vid sidan av staten, så var väl inte Sovjet demokratiskt?

Det är en intressant och belysande frågeställning.

Åren före Sovjetunionens sammanbrott fördes en intensiv debatt om paragraf 6 i den dåvarande sovjetförfattningen, som gav Sovjetunionens Kommunistiska Parti en särskild roll inte bara som samhällsorganisation, utan också i det politiska systemet och i de statliga organisationerna. Michail Gorbatsjov lät stryka denna paragraf, som han och liberalerna i korus påstod vara ett arv från Stalins tid.

Men det var bluff. Paragraf 6 infördes i sovjetförfattningen genom författningsrevisionen 1977, i det som brukar kallas Bresnjev-författningen. Sant är att SUKP också nämndes i den sk Stalin-författningen från 1937, men då i

paragraf 126, i den paragraf som reglerar det sovjetiska folkets medborgerliga fri- och rättigheter, och då endast som en i raden av samhällsorganisationer, om än som den viktigaste.

Man kan diskutera partiets faktiska roll under Stalins tid. Men i formell mening innehade SUKP samma pådrivande och granskande roll som Kubas Kommunistiska Parti innehar idag, tydligt åtskild från de statliga organen och den statliga förvaltningen.

Paragraf 6 infördes som sagt 1977. Men redan i början av 1960-talet genomförde "avstaliniseringens" nestor Nikita Chrusjtjov en författningsrevision som omdefinierade partiets roll i samma riktning, ett tilltag som observerades också av dåtidens liberala sovjetologer som något uppseendeväckande. Så skriver den tyske sovjetologen Karl-Heinz Ruffmans följande om Chrusjtjovs omdefiniering i boken "Sovjetryssland" från 1968:

"Det sensationella i dessa åtgärder var framförallt att han gav partiet uppgift att inte bara instruera och kontrollera, som på Lenins och Stalins tid, utan också, åtminstone på det ekonomiska området och inom jordbruket, omedelbart och permanent delta i utövandet av de statliga förvaltningsfunktionerna. Detta var en klar överträdelse av en organisationsprincip som Lenin hade slagit fast och som sedan dess oavbrutet varit giltig"

Chrusjtjovs författningsrevision visar att SUKP i början av 1960-talet blivit något för sig, blivit en maktapparat med egna intressen och ambitioner, skilda från folkmajoritetens. Den borgerliga byråkrati som 30 år senare omvandlade sig själv till ny borgarklass hade tagit över partiet och använde det för egen maktutövning i staten. Vilket givetvis inte har med socialistisk demokrati att göra.

Läsaren kanske uppfattar detta som spetsfundigheter. Men just frågan om partiets roll är avgörande för den socialistiska demokratin och faktiskt för socialismen, eftersom demokrati, arbetarmakt, är en av socialismens förutsättningar. Om partiet permanent och enligt lag ersätter folkmakten med sin egen makt, så kan man vare sig tala om demokrati eller socialism.

Såväl Nikita Chrusjtjov som Leonid Bresjnev representerade en politisk riktning som vi kommunister definierar som modern revisionism, en riktning som haft och har sin företrädare också i Sverige. Enligt den moderna revisionismen är partiets makt i staten socialismens enda förutsättning. Har ett parti som kallar sig kommunistiskt makten i staten, som i dagens kapitalistiska Kina, så råder socialism. Punkt slut.

Det är en uppfattning som vi kommunister kategoriskt avvisar. Socialismen kräver mycket mer, kräver en medveten strävan att ersätta kapitalistiska

förhållanden med socialistiska. Men socialism kräver också och inte minst folkmakt, kräver att folkmajoriteten dras in i och görs delaktig i den politiska processen och i maktutövningen, som på Kuba.

Den sovjetiska erfarenheten

Några ord också om den sovjetiska erfarenheten eftersom det Sovjet som var alltid dyker upp när frågan om den socialistiska demokratin diskuteras, som det påstådda beviset på att den inte existerar.

Som redan påpekats uppstod det sovjetiska enpartisystemet genom en historisk process och då först på 1920-talet. Det är ett viktigt påpekande. Lenin och hans bolsjeviker hade Pariskommunens erfarenheter att gå på och de följde dem också, inte minst vad gäller nödvändigheten att sopa undan, krossa, den gamla maktapparaten och ersätta den med nya institutioner. Men den historiska processen följde inte samma spår i Ryssland som i Paris, särskilt inte sedan revolutionen stått emot den första kontrarevolutionära vågen. Snart nog var Lenin och hans kamrater ute i okänd terräng, tvungna att hitta lösningar som ingen tidigare provat eller ens behövt leta efter. Att allt inte blev perfekt i en sådan situation är ganska givet.

Sovjetunionens demokratiska rötter är obestridliga. Själva namnet hänvisar rentav till de självständiga demokratiska maktorgan som Rysslands arbetare, bönder och soldater formerade revolutionsåret 1917, vid sidan av den borgerliga statens institutioner. Sovjeterna var de mest demokratiska organ som Ryssland dittills skådat och Lenins paroll om att överföra all makt till sovjeterna var därvid inte bara en revolutionär paroll, utan också genuint demokratisk. Borgarna får yla bäst de gitter över att Lenin och revolutionen ställde deras egna maktorgan åt sidan. Oktoberrevolutionen var inte bara en socialistisk revolution, utan också en demokratisk.

Det ekonomiskt och kulturellt efterblivna Ryssland var sannerligen inget optimalt land för vare sig socialism eller demokrati. Hur bygger man folkmakt i ett land där 70 procent av befolkningen vare sig kan läsa eller skriva och där den feodala livegenskapen bara ligger drygt 50 år tillbaka i tiden?

Bolsjevikerna började så att säga i motsatt ände, lade grunden för socialism och demokrati i ett land som ännu inte var moget för socialism och demokrati. De gjorde det i förvisningen om att andra länders arbetare snart skulle följa Rysslands revolutionära exempel. Men så blev det inte. Kapitalismen red ut de revolutionära stormar som präglade inte minst Europa åren efter första världskriget. I början på 1920-talet ebbade den revolutionära vågen ut. Ryssland stod ensamt, de bolsjeviker som nu kallade sig kommunist-

ter var utlämnade att på egen hand bygga socialism i ett land som egentligen inte var moget för socialism.

Att bygga socialism i ett land, därtill i ett efterblivet land, var en tuff utmaning, inte minst ur demokratisk synvinkel. Snart nog tvingades arbetarstaten ta hjälp av den gamla regimens ämbetsmän, i strid mot Pariskommunens principer. Inte för att Lenin ville det, utan för att det var nödvändigt för att staten överhuvudtaget skulle fungera.

Lenin var inte nådig i kritiken mot den statsapparat han själv medverkat till att bygga upp. Den sovjetiska staten var enligt Lenin ”usel bortom all beskrivning”, var ”en arbetarstat med byråkratisk deformation”, en kritik som är bra att ha i minnet. Med Lenin är vi kommunister de sista att hävda att allt var perfekt i Sovjetunionen eller att allt är perfekt i de länder som idag bygger socialism, under lika svåra eller rentav svårare omständigheter. Allt kan inte vara perfekt eftersom omständigheterna inte var och inte är perfekta.

Den sovjetiska staten lyckades aldrig fullt ut rätta till den byråkratiska deformation som Lenin talade om. Vilket åtminstone till delar och under de första årtiondena hänger samman med att Sovjetunionen inte lämnades i fred att utveckla ett fungerande folkmaktssystem. När den ekonomiska situationen väl stabiliserats i slutet på 1920-talet, så dök de fascistiska krigshotet upp, vilket inte bara krävde koncentration på ekonomisk utveckling utan också snabba och effektiva beslutsvägar. Vilket bland annat innebar att demokratin på arbetsplatserna, med arbetarråd som beslutande organ, fick ge vika för direktörsstyre, en mer effektiv men rent borgerlig styrelseform.

I det korta perspektivet gav direktörsstyret önskad effekt, vilket de ekonomiska framgångarna under de första femårsplanerna vittnar om. Men på längre sikt öppnade eftergiften för egennyttan och korruption. Vilket snart nog blev den dominerande tendensen. På SUKP:s nittonde partikongress 1952 tvingades därför centralkommittén gå till våldsamt angrepp mot direktörer som förvandlat företag till ”personliga kungadömen”.

Krigshotet präglade det sovjetiska 30-talet. Med stora ekonomiska framgångar, men också med mer traumatiska följder. I form av en statlig repression som självaste Stalin i efterhand fördömde som överdriven. Till delar var denna repression nödvändig för att bekämpa ett kontrarevolutionärt hot. Men på grund av sina överdrifter representerar den ett mörkt kapitel i Sovjetunionens historia. Vilket vi här får nöja oss med att konstatera. I denna broschyr finns inte utrymme att diskutera denna fråga närmare.

Men mitt i detta trauma skedde också fantastiska saker. Som att en stolt Stalin år 1937 kunde meddela att analfabetismen nu var utrotad i Sovjetu-

nionen. På 20 år hade ett Ryssland av till 70 procent analfabeter förvandlats till en Sovjetunion av läs- och skrivkunniga människor, förmögna att följa med och delta i den politiska debatten. Till och med gubbar och gummor i de mest avlägsna delrepublikerna hade satts på skolbänken och de kunde nu ta del av världens i särklass största tidningsutbud, inklusive tidningar på sitt eget språk, oavsett om det talades av bara några tusental utövare. Det representerade ett demokratiskt framsteg bortom den formella rätten, för den som inte kan läsa eller skriva har få möjligheter att nyttja formella rättigheter. Vad är tryckfriheten värd för analfabeten?

I förhållande till den liberala midbilden av Sovjetunionen bör detta understrykas. I inget annat land gavs det ut så mycket böcker, tidningar och tidskrifter som i Sovjetunionen, inte publicerade av privata mediekoncerner, sådana fanns inte, men inte heller utgivna av den sovjetiska staten, för i Sovjet svarade fackföreningar, kulturföreningar, vetenskapliga föreningar och andra samhällsorganisationer för den stora merparten av tidnings- och bokutgivningen. I inget annat land lästes det heller så mycket som i Sovjetunionen. Om kunskap är makt så var sovjetmedborgarna mäktiga.

Överhuvudtaget är bilden av sovjetmedborgarna som hunsade och förföljda människor betydligt överdriven, något som författaren och filosofen Jean-Paul Sartre vittnade om efter en resa i Sovjet i början på 1950-talet. Sartre var radikal och han var i mitten på 50-talet medlem i det franska kommunistpartiet. Men som kritisk intellektuell var han inte särskilt partiloyal, så hans vittnesmål kan inte betraktas som en partsinlaga. Så här skriver han:

"Min uppfattning är den att sovjetmedborgaren har full frihet att kritisera. Men det är en kritik som gäller åtgärder och inte människor.

Det vore fel att tro att sovjetmedborgaren inte sjunger ut vad han har på hjärtat och att han behåller sin kritik för sig själv. Så är det inte. Han kritiserar mycket mera och effektivare än vi. En fransk arbetare säger kanske: 'Min chef är en skurk!' Sovjetarbetaren säger inte: 'Direktören på min fabrik är en skurk.' Han säger: 'Denna åtgärd är orimlig.'

Skillnaden är att fransmannen säger detta på sitt kafé, medan sovjetmedborgaren framträder öppet och tar på sig ansvaret för denna kritik på ett officiellt möte, till exempel i en sovjet, i en teknisk sammanslutning, som han tillhör, eller på ett partimöte. Ofta kan hans kritik vara nog så frän, men den har alltid ett positivt syfte. Och det gäller inte bara arbetarna utan alla. /.../

Det är frapperande att när man talar med sovjetmedborgare, så kan man verkligen kritisera vilken aspekt som helst av deras regim. De tar gärna upp en diskussion utan att känna sig förolämpade.”

Det sovjetiska valsystemet var ett personvals system, som det kubanska. Åtminstone initialt var det väl fungerande. Så visar statistik från 1932 att 50 procent av de folkvalda i stadssovjetererna och 80 procent av deras kollegor i landsbygdssovjetererna var partilösa representanter för arbetare, bönder och andra medborgargrupper. Enpartisystemet innebar alltså inte någon total dominans av kommunister i de folkvalda organen. Också i Sovjet tillämpades systemet med omedelbar avsättbarhet, en möjlighet som också utnyttjades tämligen frekvent.

Författningsrevisonen 1937 gav alla sovjetmedborgare fulla demokratiska fri- och rättigheter inom ramen för det socialistiska systemet. Några privata mediaföretag var givetvis inte tillåtna i ett land som inte tillät privata företag, men den formella yttrandefriheten var ändå väl tillgodosedd genom den uppsjö av tidningar och tidskrifter som gavs ut av olika samhällsorganisationer och genom att de flesta sovjetmedborgare aktivt deltog i någon eller några av dessa organisationers verksamheter.

Då det begav sig betecknade också borgerliga statsvetare den sk Stalinförfattningen från 1937 som genuint demokratisk. Vilket den också var, inte bara till sin bokstav, vilket är lätt att kontrollera, utan också och fastmer för att alla sovjetmedborgare i någon form var indragna i diskussionen om den nya författningen. Den var resultatet av bred demokratisk process, en folklig delaktighet som gjorde den unik i förhållande till alla då gällande författningar,

I eftermälet framstår de sk dissidenterna som sinnebilderna av sovjetisk o-demokrati. Med visst fog. Ett stat som anser sig nödsakad att slå ner på misshagliga uppfattningar bara för att de är misshagliga, är inte demokratisk. Om de sk dissidenterna varit en del av ett akut kontrarevolutionärt hot, som på dagens Kuba, hade saken förhållit sig annorlunda. Men det kan knappast sägas om de udda fåglar som Bresjnev & Co ansåg sig tvungna att slå ner på, om aldrig så reaktionära. Det kontrarevolutionära hotet kom från ett helt annat håll, kom inifrån den maktapparat som skydde all kritik av sitt alltmer maktfullkomliga och korrupa system.

Får vår del vill vi ändå hävda att de sk dissidenterna utgör krumelurer i kanten. Den sovjetiska demokratins förfall beror inte på dem eller på behandlingen av dem, utan på att folkmakten, det folkliga inflytandet och den folkliga delaktigheten i politiken, successivt ersattes av en byråkratisk parti-

makt, ett systemskifte som bekräftades via den tidigare omtalade författningsrevisionen i början på 1960-talet.

Detta utgör den sovjetiska erfarenhetens viktigaste lärdom. Vi är alls inte naiva. Klasser representeras av partier, så att SUKP hade en stark maktställning i Sovjetunionen är vare sig konstigt eller felaktigt. Men en sådan maktställning får inte missbrukas, får inte ersätta den socialistiska demokratins folkliga delaktighet och får under inga omständigheter leda till att partiet och staten görs till en tummelplats för byråkrater och karriärister, med egna intressen och en egen politisk dagordning. Det var vad som skedde i Sovjetunionen. Folkmakten ersattes successivt av byråkratins makt. Vilket inte bara underminerade den socialistiska demokratin, utan också själva socialismen. För utan arbetarmakt, utan socialistisk demokrati, ingen socialism.

En socialistisk vision

Framtidens socialism utgör inget schema, utan ett underbart äventyr. Varvid framtidens revolutionärer kommer att finna lösningar som vi idag inte ens kan drömma om. För att de ligger bortom vår tids tankeförmåga. Men låt oss ändå drömma, låt oss drömma om en socialistisk demokrati som inte begränsas av vare sig yttre hot eller av ekonomisk och kulturell efterblivenhet.

Den socialistiska demokratins bärande element är det folkliga inflytandet och den folkliga delaktigheten. Varvid vi särskilt vill framhålla delaktigheten. Den socialistiska demokratins nöjer sig inte med folkligt inflytande genom valda representanter, utan dess ambition är att dra in människor i den dagliga skötseln av samhällsfunktionerna. För att på sikt nå den punkt då samhället sköter sig självt, utan den särskilda apparat som staten och dess institutioner utgör. Ett samhälle utan klasser. Men också ett samhälle utan styrande och styrda, ett jämlikt samhälle där varje individ med självklarhet bidrar efter förmåga i såväl arbete som förvaltning och där produktionsöverskottet med samma självklarhet fördelas efter behov. Visst är det ett samhälle att drömma om!

Lenin tänkte sig socialismen som ett enda stort Postverk. Varför skulle inte de anställda kunna ta över ansvaret för Postverket, utan att jagas av chefer och administratörer? frågade han. Med svaret att det går alldeles utmärkt. Chefernas och administratörernas arbetsuppgifter kan lätt skötas av varje läs- och skrivkunnig anställd.

Det blev inte riktigt lika lätt som Lenin tänkte sig det. Men oavsett svårighetsgrad är visionen nödvändig. För att ett samhälle som är uppdelat i styrande och styrda aldrig kan bli kommunistiskt.

Som synes angav Lenin en förutsättning för att visionen skall kunna bli verklighet: Läs- och skrivkunnighet. En förutsättning som i våra dagar måste kompletteras med grundläggande datakunskap. Varvid man samtidigt och med förtjusning måste konstatera att datorerna gör förvaltningsuppgifter så mycket enklare att sköta.

Vi vill dock tillföra en annan, lika viktig grundförutsättning. För att det skall vara möjligt för vanliga människor att gå från jobbet som metallarbetare och undersköterskor till arbete i samhällsförvaltning, så måste arbetstiderna förkortas, inte till sex timmar per dag, utan till fyra eller rentav tre. Vilket är fullt möjligt i ett land som Sverige, särskilt om en sådan arbetstidsförkortning innebär att de särskilda kostnaderna för förvaltning och administration reduceras och på sikt försvinner.

En djärv dröm, en dröm som kan synas orealistisk och omöjlig att förverkliga, åtminstone i det samhälle som idag är. Men så skall den heller inte förverkligas i det nuvarande samhället, utan i ett samhälle som har målet inställt på att avskaffa klasserna.

Det är vår kommunistiska vision. Ett samhälle utan klasser och utan styrande och styrda. Håll med om att de som anklagar oss för att företräda en totalitär ideologi är fel ute.

Försvara demokratin!

När liberala Expressen (19/8 2007) vill frammana Venezuelas folkvalde president Hugo Chavez som en diktator in spe, så är en av anklagelsepunkterna att Chavez haft fräckheten att ta kontroll över Venezuelas riksbank. Att sätta riksbanken under demokratisk kontroll är enligt Expressen ett steg mot diktatur.

I vår nya sköna liberala värld är inte bara privat näringsliv och marknadsekonomi den påstådda förutsättningen för demokrati, utan på köpet skall också riksbanken, och därmed delar av den ekonomiska politiken, vara utlämnad åt marknaden.

Det hela är utomordentligt typiskt för liberalerna. Ju mer de ropar om demokrati, desto mindre demokrati vill de ha. I vart fall vill de att demokratin skall styra över en allt mindre del av samhället.

Denna minimalisering av demokratin går hand i hand med det nyliberala systemskifte som inleddes i Storbritannien under Margret Thatcher och i USA under Ronald Reagan och som därefter dragit som en farsot över världen. Sverige finns bland de länder som drabbats hårdast av denna farsot, inte för att nyliberalismen nått längst här, inte ännu, men väl för att Sverige

ända in på 1980-talet präglades av socialdemokratins tanke på staten som en motvikt till och regulator av kapitalismen. Socialdemokratins ”starka stat” gav en jämförelsevis stor offentlig sektor, undandragen marknadens makt, men också tämligen långtgående regleringar av allt från valutaflöden och kreditgivning till förhållanden på arbetsmarknaden och i produktionen.

Det är alls inte så att Sverige är unikt i detta avseende. En reglerad och delvis vingklippt kapitalism är tvärtom typisk för den period som präglades av att kapitalismen på allvar utmanades av ett alternativt samhällssystem, det socialistiska. Men i vissa avseenden gick Sverige längre än de flesta andra länder. Vilket gör att det nyliberala systemskiftets avregleringar blir mer omfattande och mer dramatiska i Sverige.

Vad har då det nyliberala systemskiftet med demokratin att göra? Jo, åtskilligt. Den starka staten överförde makt från marknaden till politiken och gjorde därmed mer makt åtkomlig för demokratiskt inflytande. Den starka staten var fortsatt kapitalistisk, men den gav arbetarklassen möjligheter att göra sina intressen gällande på fler områden. Vilket vi kommunister tycker är bra. Lite demokrati är bättre än ingen demokrati alls.

Liberalerna är av rakt motsatt uppfattning. För dem representerar marknaden den optimala demokratin och därför vill de överföra så mycket makt som möjligt till marknaden. På marknaden är alla lika, påstår de. Som om fattiga och rika är lika på en marknad som mäter allt i pengar.

Det nyliberala systemskiftet har lett till något av en demokratisk kontrarevolution. Här i Sverige började den redan på 1980-talet, då den socialdemokratiska finansministern Kjell-Olof Feldt och hans kanslihus höger avskaffade kredit- och valutaregleringarna – med ett jättelikt kapitalutflöden och en finanskrasch som omedelbara följder. Det fortsatte sedan med att riksdagen frivilligt avsvor sig makten över riksbanken, som istället lades i händerna på ett gäng självsvaldiga riksbanksdirektörer. Med ålagt uppdrag att endast värna näringslivsintresset.

Det verkligt stora skovet i antidemokratisk riktning utgörs dock av EU-medlemskapet. Det sägs att EU är en sammanslutning av demokratiska stater och att EU därför per automatik är en demokrati. Det är cirkelbevis av sämsta slag. För alldeles oavsett tillståndet i de olika EU-länderna, vars demokratiska vandel man i flera fall kan ifrågasätta, så utgör inte EU en demokratisk organisation, utan en byråkratisk.

EU uppfyller inte ens den liberala demokratin begränsade krav. Så saknar EU en lagstiftande församling. EU-parlamentet kan visserligen påverka lagstiftningen, men den avgörande lagstiftningsmakten delas mellan minis-

terrådet och EU-domstolen med EU-kommissionen som ensam förslagsställare. Ingen av dessa institutioner är folkvalda. Väljarna i enskilda EU-länder kan visserligen ställa sin egna regeringar till svars för vad de håller på med i EU, om de lyckas få reda på det, men ett enskilt väljarutslag påverkar inte ministerrådet som helhet. Ministerrådet står bortom demokratisk kontroll, något som givetvis också gäller de tillsatta byråkraterna och juristerna i EU-kommissionen och EU-domstolen.

Den liberala demokratins mest elementära krav, att den politiska makten skall stå till svars inför dem som valt den och att den skall kunna avsättas av väljarna i nästa val, gäller alltså inte i EU. Av just de skäl som Harry Schein anför i det tidigare anförda citatet. Den politiska makten blir mer kapitalistiskt effektiv om den inte behöver fnaska för väljarna.

Skall styrelseskicket i EU definieras i den klassiska statsteorins termer, så utgör EU en teknokrati, ett expertvälde. Det är ekonomer, jurister och byråkrater som styr bortom allt vad folklig kontroll heter. Någon kanske invänder att det folkvalda EU-parlamentet på senare år givits ett något större inflytande. Vilket är sant. Men det är mest pynt. EU-parlamentet är fortfarande ett låtsasparlament, utan avgörande lagstiftningsmakt och utan makt att tillsätta regering.

Den liberala demokratisynen sätter numera likhetstecken mellan demokrati och marknadsekonomi. Enligt liberalerna kan demokratin inte existera utan att samhällets viktigaste sektor är undandragen dess inflytande. En logisk saltomortal i den högre skolan. Demokrati kräver marknadsdiktatur. Per definition.

EU går dock ett steg längre. Genom att på köpet grundlagsfästa den politik som skall föras inom marknadsekonomin. Enligt EU:s grundfördrag är det nyliberal politik som gäller, vilket ger EU rätt att pådyvla samtliga medlemsländer nyliberal politik. Vilket EU också gör. Det mest förvridna ur demokratisk synpunkt är dock att denna grundlagsfästa högerpolitik inte kan omprövas med mindre än att samtliga medlemsländer samtidigt är överens om det. Vilket betyder att den inte kan omprövas.

EU betyder grundlagsfäst högerpolitik. Varvid det inte spelar någon roll vad väljarna anser, vare sig i EU som helhet eller i enskilda EU-länder. De kan rösta fram vilket parti de vill. I EU är det högerpolitik som gäller i alla fall.

Bara bedragare kan kalla en sådan ordning demokratisk.

Numera talas det om att det är nödvändigt med en internationell eller rentav med en global demokrati. Vilket kan verka sympatiskt. Många problem

är globala, som klimathotet, och kan därför bara lösas på ett globalt plan.

Men det gäller att inte blanda bort korten. Det demokratiska styrelseskicket hör nationalstaten till, det kräver en nationell arena för debatt och opinionsbildning och för val värda namnet. När demokratin globaliseras, så skiljs den från folket och görs till angelägenhet för eliten, precis som i EU. I en värld styrd av imperialismen kan en global demokrati rentav inte vara något annat än stormakternas och storföretagens diktatur över världens folk och länder. Eller är det någon som tror att USA:s kapitalister i demokratisk nit står beredda att överlämna all makt till en folkvald världsregering?

Skall det överhuvudtaget vara meningsfullt att tala om internationell demokrati, om demokrati mellan nationerna, så kan begreppet bara betyda varje folks rätt att bestämma över sitt eget öde, utan yttre inblandning. Internationell demokrati måste därutöver innefatta ett erkännande av alla nations lika rätt och lika värde, oavsett storlek och utvecklingsnivå. Enligt den demokratiska principen ”ett land, en röst”. Vilket gör den nuvarande FN-ordningen till en demokratisk abnormitet, alldeles oavsett vad man anser om FN i övrigt. En beslutsordning som ger ett antal stormakter exklusiv makt är inte demokratisk.

Demokrati och nationellt självbestämmande hör ihop; nationellt självbestämmande är rentav själva förutsättningen för demokrati.

Någon invänder kanske att nationellt självbestämmande är en illusion i vår globaliserade värld. Alla länder är idag beroende av andra och av beslut fattade av andra, inte minst ekonomiskt. Så är det naturligtvis och så har det varit i århundraden. Världshandeln är sannerligen ingen nya företeelser, lika lite som de internationella valutaflödena. Men så har också kravet på nationellt självbestämmande alltid handlat om politiskt självbestämmande, om rätten att göra politiska vägval utifrån de ekonomiska förutsättningar som gäller.

Numera hävdar liberalerna att också det politiska självbestämmandet förvandlats till illusion. All vår framtid sägs vara ”en liberal seglats på de fria marknadskrafternas oändliga ocean”, en teori som Carl Bildt på 1990-talet formulerade som ”den enda vägens politik”. Men här handlar det dessbättre om liberal självförhåvelse. Också i en globaliserad värld finns det politiska vägval att göra. Det går att välja att stå utanför EU, som Norge, Island och Schweiz. Det går rentav att välja en socialistisk väg, som Venezuela.

Det är alltså inte det politiska självbestämmandet som är en illusion. Utan den enda vägens politik. Vilket alla demokrater måste ta fasta på. För var tar demokratin vägen om det saknas vägval i politiken?

Det viktiga med ovanstående resonemang är att EU-medlemskapet utgör ett dubbelt hot mot demokratin. När självbestämmanderätten överges, så hotas själva grundvalen för demokratin. Hotet blir sedan dubbelt värre av att makten överlämnas till ett EU som inte ens uppfyller den liberala demokratin ytterst begränsade definitioner, till det EU som i statsteoretisk mening är en teknokrati och som gjort nyliberalismen till lagfäst politik.

EU-vännerna blir stundtals smått patetiska i sina försök att dölja vad EU betyder för demokratin. Ett exempel. Inför valet 2006 upprördes statsvetarprofessorn Olof Pettersson över svenska folkets politiska okunnighet. Pettersson arbetar numera som forskningsledare inom den liberala lobbyorganisationen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, SNS, som vid tillfället genomfört en stor undersökning av svenskarnas politiska kunskaper. Huruvida avsikten var att bevisa den liberala tesen om att vanligt folk inte är skickade att fatta beslut i för landet viktiga frågor låter vi vara osagt, men Pettersson var i var fall upprörd. För att en alltför stor del av de tillfrågade inte kunde svara på frågan om vem som stiftar lagarna i Sverige.

Att Sveriges riksdag stiftar lagarna i Sverige borde alla veta, menade den upprörde Pettersson. För att genast och lika upprört slå fast att den utbredda okunnigheten hotar demokratin.

Det finns bara ett kruz i sammanhanget. Det rätta svaret är fel. Det är inte längre Sveriges riksdag som stiftar lagarna i Sverige, den ordningen är numera bara en grundlagsfras. Huvuddelen av lagstiftningsmakten har istället överförs till EU, varvid riksdagens "lagstiftningsmakt" till 80 procent reducerats till att godkänna redan klubbade EU-lagar, utan möjlighet att säga nej. EU-lagen gäller nämligen över svensk lag, rentav över svensk grundlag.

Kom då ihåg att EU saknar den lagstiftande församling som sägs utgöra grunden för all liberal demokrati. Istället stiftas lagarna genom byråkratiska processer och i slutna politiska överläggningar. För att därefter tolkas till verklig lag av EU-domstolens jurister. Så är det EU-domstolens jurister som avgör om den svenska arbetsrätten är EU-laglig, för att bara ta ett omskrivet exempel bland många, många.

Givetvis är professor Pettersson medveten om dessa förhållanden. Men han väljer att dölja dem för att istället ge sken av att Sverige fortfarande har en demokratisk lagstiftningsmakt. Pettersson är inte okunnig, han är en medveten bedragare och med honom i stort sett hela det politiska etablissemanget. Se där det verkliga hotet mot demokratin!

EU-medlemskapet innebär att statskicket i Sverige inte längre uppfyller ens den liberala demokratin begränsade krav. Vilket kallar alla demokrater

att kräva att Sverige lämnar EU, om inte annat för demokratins skull, för att återupprätta ett styrelseskick som åtminstone uppfyller borgarnas egen definition av demokrati, som återupprättar åtminstone en formell demokrati.

Konfronterade med detta krav erkänner de borgerliga demokrater som finns kvar att EU utgör ett demokratisk problem, att det finns ett demokratiskt underskott i EU. Men slutsatsen blir som regel inte att Sverige måste lämna EU. Istället påstås att det sk utanförskapet utgör ett ännu större hot mot demokratin, detta eftersom ett självständigt Sverige blir beroende av beslut fattade av EU. Istället för att lämna EU skall vi därför arbeta för att demokratisera EU.

Som tidigare påpekats är detta inte ett demokratiskt argument. Alla länder påverkas av beslut fattade av andra, särskilt små länder. Sverige har genom åren påverkats av beslut fattade av såväl USA som av det forna Sovjetunionen, men slutsatsen av denna påverkan var inte att Sverige skulle söka medlemskap i någondera av dessa unioner. Utan att vi skulle fatta våra egna beslut utifrån de rådande maktförhållanden i världen. En demokratisk slutsats.

Låt oss inte racka ner på den demokratiska missionsivern, den bejakar i alla fall EU som ett demokratisk problem. Men i den mån iveren är ärligt menad, så är den naiv på gränsen till sinnessvag. EU:s maktstruktur utgör inget förbiseende, representerar inte ett olycksfall i arbetet, utan är en medvetet vald väg. EU har till uppgift att driva igenom ett marknadsliberalt systemskifte i Europa, på uppdrag av de europeiska storföretagen, som mer eller mindre dikterat EU:s politiska agenda.

Maktstrukturen är anpassad till uppgiften och uppdragsgivaren. Systemskiftet skall genomföras oavsett folkviljan och om nödvändigt i strid med folkviljan. För att Europas storkapitalister kräver det, för att det kapitalistiska konkurrenskampen kräver det. I en sådan situation blir till och med en formell demokrati för tungrodd. Uppgiften kräver teknokratins effektivare beslutsvägar. Lite diktatur måste också Europa tåla!

Just effektivitetsargumentet är typiskt för den borgerliga demokrati som placerat sig själv på ett sluttande plan. Det är inte längre viktigt att beslut fattas i demokratisk ordning, huvudsaken är att besluten är effektiva och handlingskraftiga och att de uppfyller ett syfte som anses ädelt.

Ett exempel. Nyliberal dogm föreskriver prisstabilitet som överordnat mål för den ekonomiska politiken. Om arbetslösheten blir för låg eller löneökningarna för stora, så skall räntan höjas på det att priserna inte skall skenas iväg. Vilken typ av institution är då bäst skickad att vaka över att denna dogm upprätthålls? Ja, inte en demokratisk vald institution. Politiker måste

åtminstone i ord säga att de vill avskaffa arbetslösheten och de kan inte genast slå till mot löneökningar för människor som tjänar mycket mindre än de själva. Alltså lämnas makten över riksbanken över till ett antal tillsatta bankdirektörer med diktatorisk makt att styra över räntan och därmed över en god del av den ekonomiska politiken.

Med detta arrangemang sägs vi ha fått en oberoende riksbank, vilket är sant såtillvida att riksbanken gjorts oberoende av demokratin. Men givetvis svävar den inte fritt för det. Istället för en demokratisk riksbank har vi fått en riksbank som regeras av storföretagsintressen och nyliberal dogm.

I sin doktorsavhandling ”Så gott som demokrati” menar sociologen Kerstin Jakobsson att den marknadsliberala effektivitetsdemokratin är på väg att föra oss till något som börjar likna ett post-demokratiskt system. Det finns relevans i denna observation. Den borgerliga demokratin ramverk gäller ännu, men demokratin töms successivt på innehåll och den frånträder frivilligt maktposition efter maktposition. Varvid det frivilliga överlämnandet av riksbanken bara är ett av många, många exempel på det som journalisten Björn Elmbrandt träffande betecknat som demokratisk anorexi, demokratisk självsvalt.

Den röda tråden i självsvalten är det nyliberala stridsropet ”mer marknad, mindre politik”. Demokratin skall råda över en allt mindre del av samhället till förmån för en marknad som i retoriken görs till samhällets spegelbild, rentav till samhället självt.

Marknaden påstås vara genuint demokratisk, med lika rätt och lika val för alla. Man behöver inte vara kommunist för att genomsåda detta påstående. Hur kan fattiga och rika vara lika och ha lika val på en marknad som mäter allt i pengar? En marknad med lika rätt är inte ens tänkbar, för även om alla människor skulle ha exakt lika mycket att handla för, vilket i sig är en otänkbarhet i klassamhället, så skulle skillnaderna i behov generera olikheter. Den sjuke behöver mer än den friske. Den ensamstående mamman behöver mer än den barnlöse ungarlen. Verklighet kräver ett helt annat fördelningssystem än det marknadsekonomiska, kräver fördelning efter behov.

Lägg därtill ägandets makt, som styr över vad som är tillgängligt på marknaden och som har tusen och en möjligheter att manipulera vad som efterfrågas, och påståendet ”den demokratiska marknaden” faller samman som ett korthus. Mer marknad betyder mindre demokrati och mindre rättvisa.

Utifrån detta grundläggande resonemang är vi kommunister för allt som begränsar marknadens makt. Vi är för en solidariskt finansierad och offentligt driven välfärdssektor, med lika rätt för såväl fattig som rik – vi anser

rentav att offentlig sektor utgör en första och ytterst rättmätig förnekelse av den kapitalism som vare sig kan eller vill garantera lika rätt. Vi är för statligt och kommunalt ägande, för att offentligt ägande inkluderar möjlighet till demokratisk påverkan, till skillnad från ägandets tyranni. Vi är för varje åtgärd som begränsar marknadens makt, för att sådana åtgärder överför makt till demokratin.

Enligt vår mening är detta ett både genuint och nödvändigt demokratiskt hållningssätt. Demokratins inflytande skall utökas, inte avvecklas.

I vanlig ordning verkar de som utmålar oss som demokratins fiender i rakt motsatt riktning. Liberalerna nöjer sig inte längre med att överföra alltmer makt till marknaden, de vill dessutom överföra mer makt till jurister och sk experter. Så pläderar ekonomiprofessorn Lars Calmfors för inrättandet av ett ekonomiskt råd, företrädesvis lett av honom själv, med uppgift att pröva de politiska beslutens förenlighet med de krav som ekonomin ställer. Vilka enligt Calmfors är ”objektiva” och därmed inte möjliga att ifrågasätta.

Calmfors är inte ensam i sin strävan att förse demokratin med en förmyndardarregering. Så driver nyliberala tankesmedjor sedan ett antal år kampanj för att Sverige skall begåvas med en författningsdomstol med makt att underkänna demokratiskt fattade beslut. Förslaget kan synas oskyldigt, författningsdomstolar finns redan i länder som USA och Tyskland. Men skenet bedrar. Själva syftet med en författningsdomstol är att begränsa folkmajoritetens möjlighet att påverka politiken. Till förmån för de diktat som utgår från storföretagen och deras förmenta ”experter”.

Det klasspolitiska syftet observeras av statsvetarprofessorn Rune Premfors i boken ”Den starka demokratin”. Om nykonstitutionalisterna skriver Premfors: ”Den primära drivkraften, medveten eller ej, förefaller istället vara att genom en ny svensk grundlag införa institutioner och processer som ytterligare begränsar demokratins räckvidd – inte minst, och för att sluta cirkeln, för det fria näringslivets skull.”

Man kan invända att storföretagen redan har en författningsdomstol i form av EU-domstolen, vars utslag står över varje beslut fattat av Sveriges riksdag. Men mycket vill ha mer. Varvid liberalerna genast anmäler sig som storföretagens leverantörer.

Avslutningsvis måste ytterligare en demokratisk kampfråga kort beröras. Åsiktsregistreringen utgör en smutsig del av den svenska statens icke-demokratiska historia, en olaglig verksamhet som utretts av den ena statliga kommissionen efter den andra, men som ännu inte klarlagts fullt ut. För att makten inte vill klarlägga den fullt ut.

Historiskt sett har åsiktsregistreringen riktats mot vänstersinnade arbetare i allmänhet och mot kommunistiska arbetare i synnerhet, med Kommunistiska Partiet i en sentida särställning. Också sedan åsiktsregistreringen förbjöds i lag 1969 har Säpo ålagts att övervaka och registrera samtliga medlemmar i vårt parti. Enligt hemliga direktiv från såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar.

I detta ack så demokratiska land har regeringsmakt satt sig över både lagen och grundlagen. För att kunna förfölja kommunister och andra radikala arbetare.

Nu sägs det att Kommunistiska Partiet strukits från Säpos hemliga övervakningsuppdrag, som sista vänsterorganisation. En påstående som det inte går att lita på. Det går dock att lita på att Säpo numera utsätter framförallt muslimer för samma odemokratiska verksamhet, upprörande nog i skärpt form. Vad gäller muslimer används Säpos hemliga uppgifter som hemliga bevis i både rättegångar och utvisningsärenden, omöjliga för någon att kontrollera och omöjliga för den tilltalade att motbevisa. Hur bestrida ett hemligt bevis?

Med denna upptrappning utgör åsiktsregistreringen inte bara ett hot mot demokratin och åsiktsfriheten, utan därtill ett hot mot gällande rättsordning. Som säger att alla, också muslimer, skall betraktas som oskyldiga till dess att skuld är bevisad bortom varje tvivel. Alla demokrater måste protestera mot detta rättsliga moras, för om inte vi protesterar nu, vem skall då protestera när orätten utvidgas till att gälla nya fiender i imperialismens sk krig mot terrorismen?

De största demokraterna

Vi kommunister brukar kalla oss själva de största demokraterna. Det kan synas övermåttan kaxigt i förhållande till den borgerliga bilden av kommunismen och dess historia. Men så är den bilden också förljugen, inte minst i syfte att framställa den liberala demokratin som mer demokratisk än vad den är.

Vi förnekar ingalunda demokratiska brister i den socialism som var och är. Tvärtom framhåller vi just demokratin, folkmakten, som avgörande för socialismen. Men inte i den liberala demokratin begränsade och formella form, utan som nödvändigheten av att ständigt öka vanliga människors deltagande och delaktighet i politiken. Att bara vara väljare räcker inte, särskilt inte om detta uppdrag inskränks till att rösta en gång vart fjärde år för att sedan hålla käften. Socialistisk demokrati kräver något mer och större, kräver delaktighet också mellan valen, kräver rentav en ambition att ersätta inte ba-

ra de valda utan också myndigheterna med väljarna själva och deras egen politiska aktivitet.

En sådan ordning kan synas hissnande och rentav världsfrånvärd. Finns de människor som skall bära fram en sådan demokrati? Vårt svar är att socialismen måste se till att de finns. Genom att skapa förutsättningar för dem att finnas. Vi tror på människans förmåga att frigöra sig från de begränsningar klassamhället lagt och lägger på henne.

Den klentrogne må kalla oss drömmare. Men erkänn att vår uppfattning är genuint demokratisk.

I det kapitalistiska Sverige vill vi upphäva kapitalets totalitära makt över det sk näringslivet. Verklig demokrati kräver att samhället tar kontroll också över företagen. En kontroversiell ståndpunkt, givetvis. Men kalla den inte odemokratisk. Hur kan krav på mer demokrati vara ett odemokratiskt krav?

Vi försvarar den borgerliga demokratins formella rättigheter, faktiskt mer intensivt att de flesta andra och absolut mer än det politiska etablissemangets patentdemokrater. Men vi nöjer oss inte med det. Vi vill dessutom göra de demokratiska rättigheterna reella. Genom att ge Andersson, Pettersson och Lundström samma möjligheter att komma till tals som Bonnier, Stenbeck och Hjärne. Vi hävdar att det fria ordet inte är fritt så länge det är köpt. Motbevisa oss den som kan!

Om vi med detta är de största demokraterna får läsaren själv avgöra. Om någon gör oss äran stridig, så inte oss emot. Ju fler som företräder demokratins idé om folkmacht och lika rätt, desto bättre. Men ett kan vi själva slå fast: Kommunistiska Partiet viker inte undan i vare sig försvaret av de demokratiska rättigheterna eller i kravet på en utvidgad demokrati.

Men det sätter vi punkt. Med den franska revolutionens ord som en på-

Lästips

Engels, Friedrich. Familjen, privategendomens och statens ursprung.

Proletärkultur.

Lenin, VI. Om staten. Proletärkultur.

Lenin, VI. Staten och revolutionen. Proletärkultur.

Luxemburg, Rosa. Jag var, jag är, jag blir. Bo Cavefors Bokförlag.

Marx, Karl. Louis Bonapartes adertonde Brumaire. Proletärkultur.

Marx, Karl. Pariskommunen. Proletärkultur.

Stalin, JV. Leninismens grunder. Proletärkultur.

Elmbrandt, Björn. Dom där uppe - dom där nere. Atlas.

Jakobsson, Kerstin. Så gott som demokrati. Boréa.

Kristensson mfl. Från mörkret stiga vi mot ljuset. Proletärkultur.

KUBA - en annan värld är möjlig. Svensk-Kubanska föreningen.

Myrdal, Jan. Det odelbara ordet. Häggglunds.

Nej till EU-stat. Nej till EU:s skriftserie.

Vitbok om KPML(r), Säpo och åsiktsregistreringen i Sverige 1969 -

1998. Proletärkultur.

Proletärkultur, Box 31 187, 400 32 Göteborg.

Tel. 031 - 14 26 34.

E-post: proletar.kultur@kommunistiskpartiet.org

För kontakt med närmaste lokalorganisation:

Kommunistiska Partiet

Box 31 187, 400 32 Göteborg.

E-post: ps@kommunistiskapartiet.org

Tel 031 - 12 26 31/24 51 72

Fax 031 - 24 44 64

www.kommunistiskapartiet.org

Revolutionär Kommunistisk Ungdom

RKU

Box 31 187, 400 32 Göteborg.

E-post: rku@rku.nu

Tel 031 - 24 44 17.

www.rku.nu

Du läser väl...

Proletären

Kommunisternas tidning. Utkommer med 24-28 sidor varje torsdag. De aktuella prenumerationspriserna går att få på www.proletaren.se eller ringa 031-142634.

Proletären, Box 31 187, 400 32 Göteborg.
Tel 031 - 24 45 44 (red), 14 26 34 (pren). Pg 72 37 50-6.
E-post: red@proletaren.se/pren@proletaren.se
Hemsida: www.proletaren.se

Det revolutionära ungdomsmagasinet

rebell

Revolutionärt ungdomsmagasin, utgivet av RKU. Utkommer fyra gånger per år. De aktuella prenumerationspriserna går att få på www.rebell.se eller ringa 031-244417.

Rebell, Box 31 187, 400 32 Göteborg. Pg 51 39 98 -5.
Tel 031 - 24 44 17. E-post: rebell@rku.nu
Hemsida: www.rebell.se

I 1800-talets England var ”demokrat” ett skällsord och demokrati ett oönskat tillstånd. Konservatismens anfader Edmund Burke betecknade demokrati som ”den svinaktiga massans tyranni”. Enligt Burke var egendomsägarna av gud skapade att härska och de egendomslösa av gud befallda att lyda.

Liberalismens anfader John Stuart Mill var inte lika gudfruktig. Men lika hatisk till demokratin. Mill avfärdade demokratin som ”den simpla massans tyranni över individens frihet”.

Visst är det lustigt. Hos Burke och Mill har borgerligheten sina ideologiska rötter, har de som idag skäller kommunister som antidemokrater sina rötter. Men hade vi levt på 1800-talet så hade de skällt oss för demokrater!

I denna lilla broschyr skall vi diskutera demokratibegreppet inom ramen för den marxistiska statsteorin. Det innebär ett ifrågasättande av den demokratisyn som idag upphöjts till liberal statsreligion. Men det innebär inte ett ifrågasättande av demokratin. Tvärtom. Vi kommunister kallar oss de största demokraterna och i denna broschyr skall vi visa varför vi gör det.

UTGIVEN AV KOMMUNISTISKA PARTIET
PRIS: 60 KR

STATEN OCH DEMOKRATIN

Anders Carlsson

Andra
upplagan